A 1927

XXVII.

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARVM HVNGARICAE
MDCCCXXVI

1964

FOTO
NR

MTA KÖNYVTÁRA
KÉZIRATTÁR

JOGTUD. ÁLT. 8° 6.

KÖVY, ALEXANDER
JUS CRIMINALE
SCIENTIA POLITICA

KÉZIRAT, 1805-1841. 89 f.

KÖVY A.

Jus criminale modus licationis scientia politica

MTA

Fogl. Alb. 8° 6.

Caroli Dizoni Stipt.
1805.

Jus Criminale.

in generalibus ejusdem principiis.

Observationes ad modum Dicationis & manifestum Josephi IIi ad Contributionem etem

Scientiâ Politicâ in Conspectu

quid fundamenta ruerus Juris Criminalis etiam deprimunt.

ab Auctore Alexandro Kövy.

Nationali Societati Ungarae dono offert. Nyék 1844. 5a Octobr.
Carolus Dizoni Stipt.

EVANGÉLIKUS KÖNYVTÁRA

Typis notis Ungaricis Hungarae legislatio sic coordinaret civitatem

DE IURE CRIMINALI.

Observationes Generales Juridico-Politicæ.

§ 1ª.

Legislator norum Codicem Criminalem adornaturus, ante omnia debet Principium defigere, ex quo intelligatur, quæ actio, & quantopere possit puniri.

§ 2ª.

Finis Juris puniendi, prout idem reliquorum Jurium Majestaticorum, seu Jurium: existet pœnarum est: Securitas Jurium, quæ singulis circa singulos competunt. Ita ergo sat pœna est legitima, quæ ad periculum averrendum, sola, & unica absolute necessaria, & sufficiens simul est.

§ 3ª.

Principium punibilitatis quoad Legislatorem est; itaque hoc: Omnis actio, quæ Statum Juris turbat, est Delictum, & penalis, quo major est periculum, quod ab actione, e Statui Juris hominum imminet, eo major est punibilitas.

§ 4ª.

Gradus periculi, adeoque punibilitatis intel-

M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

intelligitur ex ipsa actione in abstracto sumta, absque respectu ad agentem, Punibilitas Objectiva. Vel vero ex actione cum agente considerata, Punibilitas Subjectiva.

§ 5ta

Principium Punibilitatis Subjectivæ est hoc: Duo fortiores sunt stimuli, & motiva ad agendum determinantia, eo major est punibilitas.

§ 6ta

Principium Punibilitatis Objectivæ est hoc: Duo majus, & irreparabilius est Jus læsum, eo major est punibilitas.

§ 7ma

Principium punibilitatis illud Subjectivæ: Duo liberior est actio, eo magis est punibilis, quod fere solum hactenus mensuram pœnæ faciebat, ita est sequendum, ne ex regione Juris, ac Fori externi, in regionem Ethicæ transiliatur. Periculosum est, nedum Judex Criminalis, vi illius Principii in actionis Moralitatem inquirit, semet in arbitrium Conscientiæ conformet. Hoc

verum

M. AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA

verum est, quod naturalem tantum actionis cum Lege convenientiam, vel disconvenientiam ~~cum lege~~ perspexisse Judici, ut illam imputare possit, non sufficere; verum etiam requiri, ut actio ex libertate profecta fuerit, ut etiam formaliter, & Subjective illegalis sit, si talis sit, illa quidem actio revera etiam immoralis est, sed hoc quoad Juristam, per accidens tantum fit. — Ille reducit actiones, unice ad Leges Juris, & Sociales, non quærit an malæ sint actiones, verum tantum Injustæ.

§ 8va

Actio itaque per mechanicam coactionem producta, non quidem est objectum pœnæ, gradus tamen Libertatis non est ea mensura unica punibilitatis Subjectivæ. Sceleratus ille, qui tantopere induxit, ut habitum in male agendo contraxerit, parum Libertatis habet, ~~sed~~ eo tamen maxime periculosus, & punibilis, quamvis jam, velut quodam mechanismo, absque omni consideratione, Legem unice propterea transgrediatur, quia est assuetus.

§ 9a

§ 9ª.

Pœna est unicè ex respectu, quo ad Delictum dictandum, propter nullum licèt emolumentum maximum, seu finem secundarium, potest Legislator in determinanda pœna, quoad substantiam, & gradus illius a rigore Juris, vel latum ungvem recedere.

§ 10ª.

Ut alii deterreantur, ut delinquens emendetur, aut futuris actionibus occurratur, hoc in substaam, & gradum pœnæ nullum influxum debet habere, nullo vel minimo malo pt delinquens ex his finibus affici, & nonnisi per formam externam, & modum pœnæ infligendæ habet Jus Legislator, ut hos fines, si qua fieri possit, attingere studeat. Hoc per accidens fieri potest, & bonum erit, si delinquens emendetur; sed cum potestas civilis differat a potestate disciplinaria, cui pueri subsunt, id tantum agere debet, ut ne difficiliorem emendaom reddat, verum

inferiùs capite VIII.

verum illam adjuvet, non id, ut illam pro fine habeat. Bonum est illud, si alii deterreantur, Sed ille finis non est pœnæ, verum Legis, quæ pœnam ordinavit. Lex penalis non habet præ oculis futuram possibilem læsionem, ne continuetur ulterius, adeoq rem jam factam, non futuram, alter est finis Legem ferentis, alter punientis.

§ 11ª.

Ut quod plerum Juris alicui non violet, licet Peccatum sit, non ît per Legislatorem puniri, sed Deo, & Conscientiæ permittendum, donec vel jus singulorum vel securitatem totius non violet, aut mediis per Rempublicam, securitati procurandæ, educandis, & formando Populo institutis, impedimento non sit, sic enim Peccatum morale degeneret in Delictum, & Crimen, ita ut jam non tantum averti, verum etiam puniri debeat.

§ 12ª.

Ut pœna sit scopo conveniens, debet alliciendibus ad delinquendum motivis, sua natura opposita fortiora motiva,

vel

vel aque fortia in se continere ut delinquere volens persuadere possit, ex Delicto committendo, non illicò Bonum apparens, quod desiderat, sed illius oppositum, quod maxime averfatur, esse secuturum, pœna itaque debet ex causa; & spiritu Delicti desumi, in genere omnia Delicta præsumuntur ex desiderio vitæ Legibus solutæ, hinc restrictio Libertatis Civilis, quæ pœna deprehenditur in Spiritu omnium Delictorum. Delicta libidinis, & Voluptatis, dolor corporalis. Delicta ex studio commoditatis, & de fundi, labor; avaritiam, mulcta, ambitionem suppressio, exhumiliatio debet sequi.

§ 13ª.

Præcisè nihil relinquendum est arbitrio Judicis; si Prædicata actionis, per Legem determinata adsunt, punire debet Judex, - seus nunquam, - quia alias, - judicia non causa Boni publici putabunt pœnire esse introducta, in illisque non justitiam, verum jus

fortioris, ~~verum jus fortioris~~, & vim physicam metuent.

§ 14ª.

Fructus sunt pœnæ, si delinquere volenti, spes pœnæ aufugiendi non adimatur. Hoc fiet 1mo Si ordinationes ~~publicæ~~ politica ad delegendos malefactores, ampliores inducantur. 2do Si omnibus civibus, obligatio delinquentes denuntiandi, sub gravi pœna imponeretur. 3tio Si aggratiatio raro, vel nunquam fieret. 4to Si præscriptio Locum in Criminalibus non haberet. 5to Si ope, dignitas, character, loco alleviationum circumstantiarum non esset.

Observationes Speciales.

Quid possit? quid non possit puniri?

§ 15ª.

Omnes tales actiones debent puniri, quæ Jus alterius violant, quæ terminos, & Cancellos reciprocorum Jurium, quæ singulis singulos habent, transgrediuntur, focius Sociale turbant, & hostilem animum

MAGYAR KÖNYV-TÁRA

mum contra legalem aliorum Libertatem, & immunitatem a læsione produnt. Hinc

1°) Quod Magi, & Sagæ hodie ex Codice Criminali proscribi debeant, monere supervacaneum est. Stupidi, & ægri, institutione medica egent; Impostores vero qui sunt, coërcendi pœnis.

2°) Hæresis pariter non est Objectum Juris Criminalis, quia est res Conscia, vel Juri interni, & semper est reciproca, quia quem Ego Hæreticum puto, ille me pariter talem putat, hinc tantum reciprocum esset Jus puniendi, quod est absurdum. Si quis Ergo opinionem suam privatam modeste, & absq receptarum opinionum vituperatione proponet, Silentium quidem ipsi imponi, aut opus ejus per Censuram prohiberi potest quidem; verum unice propterea, quod nobis errare videat, puniri non potest.

3°) Peccata, & Immoralitates, quibus, & in quantum illis Sphæra Juris alior

non vi-

non violatur. v. gr. Non Deus quidem Legislator in jura Dei involare, nec potest absque crasso anthropomorphismo, Deum, velut quamdam humanam substantiam, vindictæ humanæ indignam, sibi repræsentare. Occurrunt tamen tales Immoralitates, quæ tolerari, & inimunes esse non possunt, hæ in tantum puniri debent, in quantum tranquillitati publicæ nocerent. V. gr. Blasphemia in Deum, cultum sensu puniri debet, in quantum adoratores læsi, contemtui habiti fuerint, ne videatur, per ejusmodi delirantes, & sceleratos alii tantum corrumpi, & seduci, sicque tranquillitas publica subinii possit. Cæterum non debet Legislator oblivisci, finem pœnarum, non transcendentalem, aut moralem emendationem, verum Securitatem Civilem esse, adillam vero sufficere, ut quis a læsione abstineatur, licet id non ex defectu moraliter emendato, pio, & Christiano faciat, reliquum Deo, & Conscientiæ committendum.

4°) Sui

4°) Suicidium pariter non ad Jurio, sed ad Doctrinæ Moralis regionem spectat, consequenter non est Objectum proximum Civilium. Legimus Xerxem, Mare virgis cædentem; idem fecit, qui cadaver inanimatum pupit; aut vero ut Weikard observat, non credit Statum Existeam, sed Materialismum fovet. Qui mortem non metuit, aut quod plerumque accidere solet, ex Melancholia, et Desperatione semet occidit, non curat dedecus humano cadaveri infligendum, exemploque tali, nihil movetur. hæc ex Cura, — Educatione, sana Ethica, Institutione religiosa, & denique Medicis committenda.

5°) Delicta carnis simplicia punire in regula non est Objectum Civilis Potestatis, quia pertinet ad Ethicam, non ad Doctrinam Juris; quia non est Jurium Civilium læsio, qui se degradat infra dignitatem suam, ille immo-

immoraliter agit, impingit in morum Doctrinam, quod est Fori interni. Qui alterum lædit injuste agit, & impingit in Jus ejus, estque Foro externo obnoxius. Quod injustum est, est etiam immorale, sed non vice versa; Si vero Voluptatibus deditus, cupiditatibus suis, absque aliorum læsione manifesta, scandalo, satisfacere nolit, ut Scorta, sive pro mercede, hoc quod semet jam ad Classem Brutorum degradaverint, se se vulgo prostituant, sicque Statui publico, periculosa esse incipiant, tunc demum excessus, qui antea Peccatum erat, in Delictum, & Crimen abit. Prater dicto casus, præstat dissimulare, aut leviter tantum punire, quam severius persequi, quia pœna quælibetcunque, exstirpando huic Delicto, hactenus insufficientes deprehensa, nec in posterum aliud efficient quam ut libido, aliis multo periculosoribus

ribus modis, & viis semet exhau-
riat; quod si tales Adolescentibus
Educatores contingerent, qui miste
rium propagationis generis humani,
cum ea, quæ necessaria est, circum
spectione, naturæ detegere, teneros q
animos, solidis, & generosis prin-
cipiis imbuere valerent, sicque
effervescenti deinde ætati nihil novi,
& ignoti incurrere et, hac unica ratione,
malo huic, quod ipsum fontem multi-
plicationis hominum veneno adficere,
massamque totam generis mortalium
lenta labe conficere minatur, occur-
ri posse sapientes perspexerunt, ni-
hil aliud hic, nisi vel totalis defec-
tus, vel summus gradus Culturæ
† veri Nominis juvat. Cultura etiam
veri Nominis est: Intellectus illustratio,
† & Cordis emendatio, reliquum non est
Cultura, verum Luxus, vel Corruptio.

§ 17ª

Quæ pœnæ sunt applicabiles?

Qualitas

Qualitas pœnæ pendet ab eodem fonte,
ex quo necessitas, et finis pœnæ depen-
det, ut scilicet Sphæra juris, cir-
cum competentis, circa hostilia civium
molimina ita tuto collocetur. Si plus
mali infligatur delinquenti, quam ad
finem dictum requiritur, est injustum,
si minus, est inane. In forma pœ-
næ determinandæ, non vero in ma-
teria, & gradu illius potest Respu-
blica etiam emendationem Delinquen-
tis, et exemplum pro aliis, qua fines
cæteros, pro oculis habere.

§ 18ª

Possunt pœnæ tangere, vel jura Connata, vel acquisita. Ad 1.um referunt
Amissio Vitæ, pœnæ corporis afflictivæ. Ad 2.um Amissio bonæ existi-
mationis, Facultatum, Exilium, Re-
legatio, Deportatio, Amissio Officii.

§ 19ª

Pœna Mortis, tantum tunc debet adhi-
beri, cum nulla alia pœna, ne perpetua
quidem Captivitas, succedere et. Huc
refer-

K. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

reserci possent sepe Perduelles, Homicidæ deliberato animo idem patrantes, Incendiarii.

§ 20ma.

Pœna corporis afflictiva, ut Baculi, virgæ, Scuticæ &c.ꝝ arcta custodiæ hominum, quæ jactura libertatis, & famæ parum movetur, nec animi doloribus magnopere tangitur, & cujus longior domo absentia, magno suorum, & rei familiaris cum damno connexa esset, adhiberi potest, & debet. Cum hæc pœna servilis plane sit, & homines nimium quantum abjiciat, charactere[m] omnem, & pudorem eximat, homines tales licet ignobiles, de quibus, ut & ipsi, & alii bonam opinionem habeant, Reipublicæ interest, non temere hoc modo puniendos esse.

§ 21ma

Captivitas in Fortalitiis, Carceribus, Domibus correctoriis, ut plurimum tantum cum la-

cum laboribus diversi generis connexa, nec valde debet, ne laxa, & liberalis, ne malefactoribus, ad eam bretus rationem, ut sæpe factum, aspirandi occasio detur; nec valde dura, & restricta, ut spes emendationis supersit possit, videndum tamen, ne ex captivis quædam quasi Societas malefactorum formetur, ex quâ nonnulli pejores egrediantur, quam erant ingressi.

§ 22da.

Pœna infamiæ, pro continuo nunquam debet dictari, nisi velit Civitas hostem hunc in sinu suo alere, illi media vivendi, se emendandi, injurias sibi illatas vindicandi, auferre, necessitatem ulteriùs delinquendi imponere; hæc ita nonnisi, qua pœna Mortis, vel perpetuæ Captivitati adnexa esse potest. Cæterum jactura quidem honoris, cum omni pœna connexa est; tamen et nonnunquam Delictis, præcipuè ex Superbia, infidelitate in rebus officii, illicita

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

muni-

municorum ambitione, abusu potestatis publicæ, & id genus. [illegible] enatis, prostitutio infamatæ [illegible] sexcum collo applicitum, cum ista moderatione ne homines, huic pœnæ generis adfecti pudorem exuere discant.

§ 23ª.

Pœna, quæ Facultates, seu Bona tangit, rarissime adhiberi, & semper cum pœna Corporali conjungi, nam secus, vel pro financiali Speculatæ, vel peditiores pro Taxa Delicti habebitur. Delictis ex otio, avaritia, & habendi cupidine enatis, hæc pœna est accommodatissima quidem, verum ut ditiores æque, ac pauperes afficiat, pœna pecuniaria non in genere designi, verum vera pars Bonorum, seu Quota determinari debebit.

§ 24ª.

Si Exilium, Relegatio fiat ex Monarchia, in locum inhabitatum, tunc sit illius

illius, ad quos mittitur. Delinquens onerei, novis sceleribus in ignotos grassaturus. Qui vero ex fragilitate, & levitate animi delinquit, ubi relegatus fuerit, facile ad illicita vitæ media, ex desperatione prolabetur, temporaneam tantum relegatorum eorum, quorum opes simul, & ambitio, Reipublicæ periculosa esse possent, vel qui vindictam spirant, politica nonnunquam suadere potest prudentia.

§ 25ª.

Deportatorum Delinquentium in suas proprias Terras, alturam adhuc desiderantes, Russi, Angli, & Galli, non sine emolumento exercent. Si delinquens certo mansionis loco, quem deserere non possit adstringitur, ibi vigilibus Magistratus Politici talis observatur, hoc Confinatio audit, estque pœna Species per Legislatorem non omnino negligenda.

§ 26ª

§ 26ta.

Officiatis in rebus officii dolose versatus, officio privari, & pro re nata, etiam aliis poenis adfici; ineptus vero, & inhabilis ad altum, de cetero cui par est, debebit detudi.

§ 27ma.

Quæ Pœnæ sunt Naturæ singulorum Delictorum accommodatissimæ?

Pronis sanguinarii Leges Draconum Populum obtusum, & obduratum faciunt, ita e contrario justo leniores pœnæ ad finem non sufficiunt. Affectatam illam muliebris sexus compassionis, & teneritatis humanitatem, quæ nostra ætate in jura criminalia magnæ humani generis malo invaluerat, dum atrociores quoque pœnæ, sub prætextu defensionis juxtim humanitatis eliminabant, etiam Kant castigabat.

§ 28va.

Nimiam quidem Legum criminalium apud nos lenitatem, non est quod metuamus; non tamen desunt Delicta, quæ multo durius, quam vulgo fieri solet, puniri deberent. Huc pertinent Feneratores; omnis generis Mendici validi; Ludus mere aleatorii, in quibus magna summa periculo exponitur, relate ad vires, & facultates tuentis; Violentia; & Injuriæ per Potentiores Pauperibus illatæ; Excessus Officialium Publicorum quorumcunq in rebus officii; E converso Delicta, quæ lenius puniri deberent, quam vulgo hactenus ex Lege fieri solebat, sunt verbi gratia: ———

1mo) Furtum, nunquam get tanta pœna adfici, quam Delicta contra Vitam, & Sanitatem commissa, quia Sanitas, & Vita sunt irreparabilia, non item Bona. Si Legislator minoribus Delictis

licio magnas ponas posuerit, & hauriet, nihil manebit pro majoribus Delictis. si vero & majora, & minora Delicta eodem modo punientur, ad majora Delicta scelesti animabuntur. Pœna e.gr. Furti, nunquam debet ee Mors, verum corporis afflictiva, cum laboribus lenioribus, vel durioribus tem, porariis, vel perpetuis, in, vel absque compedibus, & prout videlicet Furtum, v. Simplex, vel Violentum, seu periculosum, vel primum, aut repetitum, vel ordinarium, vel extraordinarium, prout rerum campestrium, agrum, sacrilegium, aut in casu miserabili commissum.

2do Justo severius videntur vulgo puniri Delicta Carnis qualificata, ut sunt.

a) Adulterium. Si pars cõsa adulterium tacite, vel expresse condonet, censetur novum Contractum matrimonialem inire; hinc in tali casu Judex ex officio procedere non debet; si non condonet, aut adulterium ita scandalose exerceatur, ut per id Educationi, velut modo, & medio felicitatis, & securitatis Civilis officiatur, aliquot Mensium, aut anni unius captivitas cum paraoxii vitæ, & nonnunquam proportionata pœna corporali, tam Viro, quam Mulieri adulteræ, huic tamen majori gradu dictanda sufficere videtur.

b) Polygamia, velut consulto, & deliberato animo patratum, Reipublicæque multo periculosius, velut etiam cum adulterio, sub prætextu & specie fidei publicæ exercito, connexum Delictum, majori quidem, quam Adulterium pœnæ est obnoxium, non tamen Morti.

c) Violenta libido, deportatione prout quo Rnos, aut longiori captivitati annexis panis corporalibus, gravioribusque laboribus compescenda, quæ eadem pœna etiam.

d)

d.) Lenocinium licet in minori gradu
dictari posserunt.

e.) Delicta carnis citra Naturam,
magis Conscientiarum, quam Crimi-
lium Judici relinquenda sint, obser-
vatis tamen iis, quæ in superioribus
pluribus Locis de immoralitatibus
dicta sunt. Si enim scandalo, occa-
sioni, occasionem dent, apparatibus
formando Populo inservientibus
impedimento sint, graviter puniri
debent, occulta ejusmodi Delicta in
lucem producere non est consultum.

f.) Certe an incestum, poenamque
Mortis incestui impositam, ultra
quam Moses fecerat extendere in
Republica, an utile, vel necessarium
sit dubitare licet; id vero procerto
affirmari potest, quod in casibus illis,
in quibus Moses Mortis poenam dicta-
vit, a Mose recedere, & plurimum ab-

Asce

Carceres Legislatori dictari integrum sit.

g.) Nullum Crimen magis anxi-
um reddit Legislatorem, quam
Infanticidium, nullum enim terribi-
lius, quod naturam ad indignam,
& horrorem magis provocet, & tamen
vix ullum excusabilius. Ex una par-
te plus, quam simplici Morte di-
gnum videri potest, quæ Prolem su-
am post longa 10 Mensium fasti-
dia, in auras vitales protrahat,
Prolem sanguine Matris adhuc ruben-
tem, Matrem opem, voce, qua movere
dicitur feras quoque, implorantem
occidit. At si quis cogitaverit, quam
difficile fuerit imbecillitatis, in tu-
multu passionum per Pedetorem
inflammatarum, commissa sequelas cal-
culare. Si quis perpenderit extraordi-
nariam, & vehementissimam illam, quæ par-
tum comitari solet, Corporis, atque ani-
mi Nervorum Concussionem, confusionem
etiam Animi vehementiorem produce-

re

re in istiusque adjunctis Phantasiam, & imaginationem per mille terricu lamenta, acerbissimosque predicta ti actionis doloces excitatam, fa cile Intellectui, & usui Rationis pre valere, ille certe perspiciet, infelicem istas eo facilius, nonnunquam admo numentum dedecoris sui exstingven dum prolabi potuisse, quo majori fa cilitate predicta sunt, tenericoci quoque pudoris, & honestatis puellaris sensu adficiuntur. Cui ergo hoc Deli ctum nonnisi in momento Melancho lid, aut prorsus desperationis com mitti possit, nec Civitas jacturam homi nis recenter nati mille periculis ex posiți, & vel ex vitio natiuitatis, raro u tilem Reipublicæ Civem adulturum, cum jactura Civis nati jam adulti, educati, in eadem lancee suspendere possit, quis tali Puellæ gladium inten tare audebit? id certo eo minus fiet posterit, quod qualitercunque Respu blica

blica honoris, & existimationi talium Per sonarum consulere satagat, proprium tamen sensum dedecoris, quo optima quoque maxime tanguntur, illis exime re nunquam poterit. Aliquot tamen annorum Captivitas in Domibus correctoriis, & scalatoriis illis transigenda dictari poterit: Utcunque si Parentibus sub gravi pœna imponatur, ut omnem illum, qui nihil minus, quam de Matrimonio cogitare præsumi potest, a conversatione Filiarum suarum arceant, si pudicitiam virginalem tentantes puniantur, si eandem violantes, ad ducendum, vel dotandum adstringantur, & in 2ori casu, etiam alia pœna adficiant, si Puellæ lapsæ ab omni dedecore, & pœna immunes pronuncientur, foret Infanticidiorum numerus minuetur.

§ 29a.

Duellantibus pœnam Mortis dictare est inutile, quia jam Specimen Mortis contemtæ dederunt, foret eos eam injustum, quia sponte fecerunt. Duellum est Delictum

in Se

in suam propriam vitam, species Suicidii, adeoque magis in regiam Moralis Doctrinæ, quam Juris pertinet. Cum autem vindicandi, aut defendendi vel pluriemum honoris causa soleat suscipi, fors infamiæ poena huic uni Delicto est conveniens. Nemo enim, qui sapit, honorem Infamia redimet. Si amissio Officii, & Characteris, vel Captivitas dictata fuerit, hæc in casu repetiti Delicti, perpetua esse debebit, verum nisi perversus modernorum Heroum de honore conceptus mutatus fuerit, pœnis contra hoc Delictum emungendum proficietur. Romanis, & Græcis, quorum seculum, & honoris studium nobis sexe incredibilia videntur, Duellum incognitum erat.

§ 30ma.

Quæ procedura in causis Criminalibus observanda?

Procedura in causis Criminalibus apud nos in fundamento est sexe illa, quo-

quo vix observari quam recentissimi Juris Criminalis Scriptores commendant, in qua in genere pro Data ponitur hoc, quod diversis a Judice publico Officialis, v. gr. Fiscalis, cum adjutorio Politiæi Magistratûs, sub tamen inspectione, & directione Judicis, & controlleria quasi in Fiscalem publicum, & deliquentem, per ipsum servanda instructum at Processum, instructumque, & concludendum, judicio, in quo ipse votum non habebit, substernat.

§ 31ma.

In specie vero omni Homini non tantum licebat, verum etiam incumbat, occultum Delictum Criminale, Politico Magistratui denunciare. Si denunciatio non fecit manifeste infundata, rem judicio deferet, cujus auctoritate dein premissa generali generali Inquisitione, Fiscalis prout nos vocamus Magistratualis

Litem

Litem Criminalem, Liti Criminali denunciato intentabit. Denunciationem manifestè infundatam Fiscalis Magistratus rejicere debebit, si eò non obstante denuncians instistat, & in proba succumbat denunciatum, in quantum possibile exit indemnem praestet, & qua calumniator puniatur.

§ 32ª.

Sedes Dominales, seu Domini Terrestres, prout etiam Communitates oppidana, aut etiam Civitatum minorum jure gladii gaudentes, vel huic juri renunciare, simulque ad expensas Judiciorum publicorum a proportione Malefactorum ex suis Jditionibus oriundorum concurrere, vel vero praeter Fiscalem, Judices idoneos, & approbatos Salario provisos alere deberent, quo fine plures Domini Terrestres, ad sumtus suos faciendos, tolerandos coalescere possent; quibus tamen judiciis semper Politicus Magistratus interesse, & quoad legalem Procedurae formam etiam inspicere deberet.

§ 33ª.

Ut in alios Judices, ita vel maxime in Criminales viri prudentissimi, & sanctissimi, Psychologicis etiam Scientiis, & multa Scientiâ, Experientiâque praediti, quibus videlicet Latebrae actionum humanarum, Cordiumque recessus, affectusque, & inclinationes tanto magis cognita sunt, exquiri deberent.

§ 34ª.

Ne illos quidem, qui absq; citatione capi possunt, pr. Judex comprehendi curare, nisi: 1mo) Corpus Delicti adsit, seu clarissime; Delictum esse commissum. 2do) Nisi fide constans, & unanimis rumor, vel fide dignorum virorum relatio, vel lata haetenus male acta, vel certa externa signa contra comprehendendum militent. Contra Nobiles vo in requirenda circumstata investigatione tanta, hq circumstata non desint.

§ 35a.

Cum omnibus nostris judiciis copiosa Jurisprudentia prater Judices interesse soleat majorem publicitatem urgere superva-caneum est, cum interceptis aliquibus etiam si quis innocens declaratus fuerit, fere indelebilis macula sit, id agendum, ut captivi, antequam condemnentur ipsos deliquisse, quantum fieri potest honeste serventur.

§ 36a.

Etiamsi conjectio individualis judicis contra accusatum militet, nisi tamen objectiva, & legalis certitudo adsit, non condemnare hominem potest.

§ 37a.

Omnis pœna legi non conveniens est injusta, vel in accusatum, vel in Rempublicam; prout etiam omnis allevatio & exasperatio lege non prescripta

§ 38a.

Tortura, Territio, Juramentum purgatorium, aut promissa remunerationis, fraus & circumventio, ad Delictum discendum per Judicem, aut Fiscalem Processum instruentem adhibenda, [illegible] judicio procul esse debent. Irrusatus tamen coram Judicio manifeste mentiens, cum ista cautela propter mendacium puniri potest, ne pœna illa ad eliciendam confessionem inflicta esse vocatur.

§ 39a.

Propria accusati confessio, prout non semper ut necessaria, ita ad plenam probam faciendam non semper sufficit, licet judicialis sit, non est necessaria, ubi alias plene probatur, non sufficit, si Corpus Delicti non probat, vel examinari non possit, vel aliæ datæ præsumtiones, aut indicia non adsint, vel denique natura sceleris commissi non ea est, ut probata per confessionem propriam legalis actionis realitate Corpus Delicti simul probatum sit. Ceterum, ut plurimum Fiscalis, aut Judicis errore fit, ut vel ipsa confessio judicialis valide revocet.

§ 40a.

Confrontatio Testium, a se invicem discrepantium est majoris momenti, & magis necessaria, quam confrontatio Testium cum accusato, qui ubi accusatis omnia negat, tunc deberet

sicri

fieri, quando jam plena proba contra ipsum, aut proxima judicia adsint. Eadem est ratio.

§ IIIa

Defendenti Advocato, cum inaccusato colloqui, dum & quando committi debet, licet sæpe præsente tantum Judice.

§ IVa

Si quis clare probatur esse nocens, condemnatur; si clare probet ee innocens absolvitur a causa, sensu tantum absolutionis, non a causa, nec potest minus plena proba, minus plenam, uti dicunt, poenam, condemnationem, aut poenam extraordinariam post se trahere; licet actio in Criminalibus Judicem non regulet, poterit ein Judex, & debebit Quæstionem præter Libellum mensato ponere, & de aliis secleribus, sub decursu Processus prodeuntibus Sententiam ferre.

§ Va

Referendus est, enarratis circumstantiis, quæ Processui occasionem dederunt, cursum Processus, & formalia breviter perstringere, argumenta pro, & contra, Corpus Delicti, nec non pro & contra, accusatum producere, in quantum is nocens, vel innocens probetur; declarare, deinde qualitas secundum Legem puniendus sit, demum circumstantias aggravantes, & alleviantes, denique Sententiam prout illam projectat adponere: hæc cum reliquis Judicibus prævie communicare; pœna in pleno Judicio adsumenda, & discutienda, Sententiaq mediante decidenda.

§ VIa

Sententia in Criminalibus lata, semper pro appellata censetur, nec enim Fiscus Magistratus pœnam remittendi, nec convictus, eam subeundi jus habent, itaque ex officio per Judicem inferiorem, semper ad Forum Judiciarium superius submitti debebit, quod Forum, vel discussioni satis cum satis sufficiat, tale ee deberet, ad quod nulla Curiles appellarentur.

§ VIIa

Licet autem Fori talis Supremi Sententia

AKADÉMIAI KÖNYVTÁR

tea executioni danda sit. tamen Sententia Criminalis in rem judicatam nunquam abit, adeo, ut vel in Supremo Foro absolutus, prodeunte successu temporis dum & quando veritate, adhuc jure convenirj, & convictus, qui velut victima boni ordinis cecidit, prodeunte innocentia, si quo fieri possit in integrum restitui, aut saltem pro innocente declarari, sicque memoria illius vindicari debeb

§ 770a

Expensas Processus Criminalis, in Judiciis privatis semper Dnus Terrestris ferre dt, in Judiciis vero publicis in casu convictionis Delinquens; in casu absolutionis vero si fato evenerit, ut innocatus sub Processum ceciderit, status Publicus expensas tolerare dt, si culpa sua occasionem Processui dederit, tunc ille ipse, si patrimonium ejus sufficit, secus civitas eas dem ferre cogetr. Si vero culpa, v. ex passione Judicis Processus exoratus sit, idem & Respublica, & inquisitum indemnem prestare tenetr. Si vero dolus ex dolosa alterius actione Processus exercitij, dolus nocebit dolosi, qui si dolum prestare, damnumque refundere non possit, facta per inquisitum in

sui

sui intentionem, & defensionem expensa velut casui tribuenda eidem, reliqua vo Reipublica incumbent.

Finis.

Aō 1805 Die 20a Januarij.

Observationes ad 37 Rubricas in Tabella Dicationis existentes in Opusculo Svedenziano hic habentes.

1o) Census Capitis proprii cessat, quia Colonii Caput nihil importat.

2o) Census Capitis Filiorum, & Filiarum 15 Ao majorum cessat, quia vocat impopulationi, & onerat Patresfamilias.

3o) Census Capitis Fratrum minorennium cessat, prout jam Punctum.

4o 5o 6o) Contributio Inquilinorum, & Subinquilinorum stat, quia secus plane immunes manerent, quia nullas colunt Terras.

7o 8vo) Contributio Servorum, & Ancillarum cessat, cum ex nihil habeant, nisi mercedem, seu Conventionem a Heris, & praeter illam nihil possint promereri, si Contributionem solvere deberent, illa semper recederet ad Heros, qui jam ab Agricultura Contributionem solvere debent, alioquin ad cujus fundum instructum Famuli pertinent.

9o 10o) Jumenta, seu Boves proprii, vel conducti jugales, pariter ad Fundum instructum pertinent, ergo non possunt separatim dicari.

11o) Boves Laginarii s: Jöböl s: non possunt dicari, quia augeret per id pretium Carnis, & sic manufacturarum pretium; & quia venditio talium Boum, est praecipua pecunia in Regnum inducenda modus, ergo non sit gravari; denique a pratis, & pascuis alioquin contribuis dicit, debere dicit, ergo si tamen adhuc tales Boves dicarent, idem Objectum bis dicaretur.

12o 13o) Vaccarum mulgibilium, & non mulgibilium dicatio, propter eandem rationem cessat.

14o 15o 16o) Vituli, Juvenci, Juvencae, aut trium annorum non sint dicari, quia nihil important, si vendant non sunt amplius.

17o) Equi jugales pertinent ad Fundum instructum, sine quo ager non pt coli.

18o) Equi equitales nihil important, & non possit dicari, nec deberent gravari, ut suppetant Equi in Regno ipso pro Equitibus levis armaturae, ne ab aliis Nationibus debeant emi.

19o 20o) Hinnuli, seu Equi 1i, 2i, aut trium ao, ut supra de Vitulis.

21o)

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

21 22 23 Setigeri, quos alioquin ex Furcia emere in magna copia emere solemus, & debemus, & Oves, non dnt dicari, quia Sylua, Pascua, prata, alioquin dicantur, ergo his deputeretur Contributio, Capra possunt dicari, quia nocent Sylvis.

24 Domus Colonorum non dnt dicari, quia nihil important, imo exportant, eo minus dnt ergo in tres Classes dividi, ut sic meliores Domus majori Contributioni subjiciant, quia potius animari deberent ad solidas Domus ædificandas.

25 Census Agrorum stat. Dnt Agri in II Classes dispesci, prout etiam

26 Prata, &

27 Vinea in tres Classes.

28 29 30 31 Contributio Pruneti Tortarii, Ferrique Tabaca, oleribus conditis imposita, sub unica Rubrica Hortorum in II Classes dispescendorum manere potest.

32 33 Mola sicca, & Fluviales cessant, verum Molitores venient ad Rubricam

Camopificum 1æ Classis, ruxi existentium, quia non ab Instrumento, verum ab Arte debet solvi.

34 35 36 37 38 Sub his numeris occurrunt diversa Machinæ, ut sunt Trola, triaria, Vini, & Canabis, prætexea Cuculla & Macella, quæ ora sub una Rubrica Arrendatorum stare possunt, verum præstatio talis ab Arenda, non debet gravari valde, quia cessabunt arendare.

39 40 41 Sub his arcis sunt pariter diversæ res, quæ in Arendam dari solent, adeoque sub 1æri Rubrica contineri possunt, obtinges vero Arendatorum ex possunt.

42 Olla Crematoria comprehendi possunt sub nomine Professio histar, seu opificum Lagenium.

43 Apes non dnt dicari, quia Prata, Sylvæ, Agri, horti, alioquin dicant, atqui apes inde vivunt, porro Commercium Ceræ, valde posset, & debet augeri, ergo non dnt gravari.

44 Professiones opifices in tres Classes distincti, taxari possunt, sed levi-

ter

ter, ut numerus horum augeat, neque
saltim interna Consumtio cresceat, cum
externa carere possumus.

+ 15to) 16to) Mercatores, & Institores
subruna rubrica ee dnt, atque in
tres Classes distingvendi.

17mo) Sub hac Rubrica stant Pecora
in Communitatum Pascuis, insimul
pasci solita, verum cum omne Pecus,
a Contributoe liberum ee debeat, e
contra omnis Terra usui inservi-
ens, & utilitatem praestans dicanda
sit, Pascua dnt potius pro numero
Jugerum dicari, & in 3 Classes distingvi

18vo) Vectura, hic modus vivendi, ideo
Professionistae ultimo loco ponendum,
nunc isti tres triplicit dicant, 1mo)
A Pratis, si qua habeant, solvunt. 2do)
Ab Equis jugalibus. 3to) A Quaestu
seu Vectura, cum tantum absque Pra-
tis nec Equos servare, nec absque
Equis Vecturam exercere possint. +

19no) Manuarii, Diurnalistae non dnt
specialiter dicari, quia in rubricam
Inquilinorum, & Subinquilinor jam solvun-

20mo)

20mo) Ligna pro Foco, pro Aedificiis, pro
Vendition destinata, Sylva, dnt
in 4 Classes distingvi, & jugeratim
dicari.

21mo) Arundineta in tres Classes distin-
gvi, & jugero 1ae Classis 20. 2dae 15.
3tiae 10 Xfri imponi.

Observationes ad hanc Sp. Dni Mor Kövy.

Sic ergo prout dr in Projecto Rdentiano
1mo) Rubrica 5ta reducanda in 4, qua
rres Systema Contributionis simplici-
us, & facilius redderet, & pro Colono
ipso, & pro Officialibus, & ipsa annua
Conscriptio etiam cessare posset.

2do) Impopulat, Agricultura, Res pecua-
ria, Commercium incrementa caperent,

3tio) Querela isti occurreret, quod idem Ob-
jectum, bis terque dicet, aut tale quid
Contributioni subjiciat, quod nihil im-
portat, se exportat. Grelmans Statisti-
sche aufklärung Tom. 3. 1802.

Ad hanc rem scire debet, quid
voluerit Josephus IImus facere, scil. in suo
Epistolio, s: Hard Billet. s ad Comitem Car
Mar. Carolum Palffy, super Plano
Comitis

Contributionis in Hungaria de Dato
30 Decembris 1785 scribit: Se
velle Superficiem Hungaricã rectifi
cari, facere prædictam 5,311,0
Contributionem, s: Bellicam nõe, & Do
mesticam s in Fundos in Nobilium
xepartitis allodiales, habita ratione
Extensionis, & Proventus Fundorum
sicque rebus Colonorum, mobilibus
productis industrialibus, Capiti deni
eorundem imponi solitam Taxam
cessaturum, sola accisâ in quibus
dam Civitatibus mansura; dicit por
ro dicabm hactenus usitatam, pro
pter Objectorum multitudinem, seu
Rubricarum, s: 91 em sunt s tam pro
pter nonnisi Portarum improporti
onem, maxime vero ideo, quod No
biles a Contributione exenti sunt,
vitio non tolerando laborare; pro
mittit Juri suo, quod ht ex Defectu,
Fiscum renunciaturum, testandi
facultatem super Bonis Donationali
Privatis concessurum, insurgendi
onus remansurum, tantummodo
prædicti

prædictus Contributio etiam per
Nobiles proportionate ferat, si
hoc nobint Nobiles, dicit se, exer-
citia Militaria Nobilibus singu-
lo anno ce indicturum, urbaria
les Colonorum obligaões minuere
velle, & quidem tantopere, ut Co-
lonis non sit difficilior productio
naturalium ex terris onerei sub-
jectis, quam est Nobilibus & one-
re liberis, ne plurius constet Colo-
no productio, quam Nobili. —
Si vo præter, ut supra, prædictam
tem Contributionem Summam, plus ad-
huc solvere parati fuerint f. c. 200.
mittit liberrimam absque 30 %, omni
Productorum Hungaricorum educti-
om, Fabricarum, & Manufactura-
rum exectiom, & sustentaõm cum Da-
mno alicrum Provinciarum, modo
illud Damnum, quod & earum ex eo
pati debet, quod aliæ Provinciæ non
possent, illud onus ferre, quod modo
ferunt, Rex Hungariæ compensetj
si vo illud damnum Regnum Hun-
garicũ

AKADEMIJA ZNANOSTI TARA

garid compensare nollet, atque Summam 5, 314,000 augere Nobiles nollent, licet jam illam in se assumserint, sic Hungaria etiam, qua Imposterum Colonia ita tractabitur Commercium, Producta, & Manufactured ejus imposterum etiam promentur, Naturalia Viki pretio mercere cogentur, ut saltem illa utilitas ex hoc Regno capi possit, ut Militia vili pretio sic alatur, cui beneficio Rex sub conditione augendæ Contributionis renunciaret, & omnia currenti pretio Militia emeret, & sic de peroditarum eâmorum Regnum sublevaretur. Grellmans Statistische aufklärung 2er Br. 1797o.

Jantum.

Videm Aō 1803 Die 20a Januarij

Conspect

sit quid prudenti fiat.

Politica in Statistico correspondet
Iuri Gentium universi Naali & Bellici:
Politica in Statu Civitatis lato correspondet
Iuri publico universali & particulari alicui
juxta Regimini prudenti constituendi ad
ministrandæ secundum Politicam, item de
bendi vivendi multiplicandi agit in quan
tum ut Civitatis ad alia Civitates seu
Gentes tractat de Neutralitate Legati
nis Bello & Pace agit correspondet Iuri
Gentium Naali & Bellico ex Pactis &
observantia usuali solito.

Quid quid licitum & eam impolitum
verum pro omne quod licitum & prudenter
Politica illa tantum media sit adhibere
& ex illis eligere quæ licita sit, dan
tem an aliquid licitum sit vel non
ex Jure Naali & Bellico metiendum
& Politica in Statu mere lato sumpta
quatenus de finibus Societatis civili
obti-

obtinendo agit de juventa opinionum ex quo
ventate deducat scitu quid libet alio
scientia. Illud Opinione & Imposturæ ad
hanc debent explorari quales & quanta et
Politica, omne in quid quid ita
populationem promovet & Juri & regu
lat prudenti fit, si vero obest impopulatio
imprudenti fit & impolitum. Duo
major de Populatae & major Securitas
externa: si in cætera sint paria, præterea
& major de Celantia interna & plures
si modi vivendi & fontes ad pu
blicos & contribuendi.

M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Politia in ſſo latiſſimo e ars ſeu Scien-
tia, qua docet ad quemcunq; fin obtinen-
dum, ex ſtatu hiuſce Mortis, quam accomoda-
tiſſima adhibere.

Nomen hꝰ a Græca voce Πολις quæ ſignifi-
cat Ciuitatem, quæ vox cum Ciuitatem Ciui-
lem ſeu Rempublicam, aut Statum Ciuilem de-
ſignat, hinc.

Politica in ſſo ſumpta lata & communiter
dicta artem ſeu Scientiam, media ad finem
Ciuilem obtinendum accommodata ſtatui ſeu
qui finis finis e Ciuitate conſtituendo Ciuili
Ciuiq; Politica in hoc ſſo hꝰ 4. partes
1mo Politicam in ſpecie ſeu in ſſo ſtrictiſſimo
dictam quæ agit de forma Regiminis in Ci-
uitate ſeu Statu Ciuili pro fine Ciuili
& Administranda: item de ortu seu habitu
Ciuilis erga alias Ciuitates deq; de Secu-
ritate externa.

2do Politicam de modis conſervandæ ſecuri-
tatis interna.

3tio De Commercio ſeu de quibuſdam
actibus vitæ agendi aquirendi &c politicandi.

4to De Tranſitu ſeu Cæteris rei Navali
ſeu de commercio publico.

In ſpecie in Capite quod ſequitur de Politia

lata

Conspectus Scientiarum Politicarum.

Introductio Generalis in Scientias Politicas.

Homo esse Naturâ Sociale, quia in Statu solitudinis, suis necessitatibus satisfacere non potest. Societates minores, utpote Domestica, Conjugalis, Paternalis, sunt relati gradu ad majorem, & Civilem Societatem, cujus qualiscunque sit Forma Regiminis, Natura, Essentia semper est eadem, finis etiam est idem, nempe: Securitas, Commoditas Vitæ. quæ in Statu solitario, aut ex minoribus Societatibus, vel prorsus non, vel non adeo ac in Societate Civili potuit attingi.

Datur ita gubernandi Rempublicam, ut Civibus Securitas & Commoditas procuretur vocat in genere: Politica, quæ 4 ta Partes, quia Se-

curi-

vel casus fortuiti. Actiones fluunt ex voluntate, & facultate physica agendi. Voluntatem moderant, & determinant motiva cum actione connexa, v. gener. bona, & mala, quæ sæpe sunt generalia tantum, veluti: Moralitas, & Opinio de præstãa Legislatoris, hæc duo operantur Medicam Legi spontaneam, quæ non semper sufficiunt, ergo & cum coacta Medicina procurari, hoc fiet si vires privatæ, viribus totius sint minores, & subordinatæ, & sic totius Securitas, & Civium procurabitur, quæ est vel Securitas actionum, vel Securitas Personæ, vel honoris, vel rerum. Hæc obedientia coacta, nonnunquam pœnis, nonnunquam vero præmiis, quibus malis actionibus, quominus illæ committi possint occurritur, procuratur; denique casus fortuiti mœnia, vigilantia Politica averruntur, vel minus pernicioſi reddantur. In hac Ergo Parte agetur:

1o De Moralitate.

2o De Opinione, quæ di ingenerari debeat de præstantia Legum.

3o Qualibus modis possint vires privatæ compesci, & viribus Reipublicæ subordinari.

4o De Securitate Civium, quoad actiones ipsorum.

5o De Securitate Personali.

6o De Securitate honoris.

7o De Securitate Bonorum.

8o De Pœnis.

9o De Mediis, quibus facultas malum faciendi scelerati hominibus auferatur.

10o De modo casibus fortuitis occurrendi, si vero emerserint, sequelas coarctandi, & leniendi.

CAPUT I^um. DE MORIBUS.

Boni Mores, Virtus Politica, & Socialis, sunt idem quoad Legislatorem, habitum actiones suas Legibus Societatis attemperandi.

Circa Mores debet Legislator

1o Illa ita adhibere quæ Mores formant, vel

veluti sunt: —

a) Religio; quia saepe ex Principio Religionis retinetur quis a malo, ubi oculos Legislatoris effugere, poenamq; evitare posset, alioquin quid Plebem ut plurimum Religio Educatio supplet. Hinc debet Respublica Ministros Religionis sufficienter, & idoneos alere, & quidem ponere, quod uti Hor. Connenfeltz dicit, absque aggravio Plebis fiat: Si Divitis Clero superflua auferantur, & indigentioribus addantur. Debet praeterea Disciplinam Morum, quoad Ministros Religionis severe observare, Scandala, & tumultus in publico Religionis exercitio prohibere.

b) Educatio; quae quidem immediate Parentibus incumbit, verum etiam Reipublicae cingilandum est, ut Parentes obligationi suae satisfaciant. In hanc rem faciunt varia

Insti-

Instituta, utpote Academiae, Fundationes, in quibus tantum, si qui educant, deberent Scholas publicas frequentare: nemoque eo deberet recipi, quam qui prorsus Statui, generique convenientem educationem, praeter-propter paupertatem recipiendi non possunt, quia omnis Convictus, & Educatio communis est valde periculosa. Porro hoc faciunt Domus publicae, in quibus Infantes exponi possunt, & gratis absque omni quaestione recipi debeant, neque per id, aut Castitas Virum periclitatur, aut multitudine deponendorum in talibus Domibus Puerorum, fundus illarum, quantumvis exiguus exhauriatur, quia Lascivia extra Matrimonium exercita de probibus nascituris ne cogitat quidem, aut cogitationi si vacaret, etiam Delictum intermitteret, in Matrimonio viventes Personae autem, si vel pauperrimi, & scelleratissimi Mortales sint, aegerrime Probibus suis carere solent. Proles

au-

autem tabbus Domibus exceptas, vel qualicunque demum ex causa per Rempublicam educandas, praestat per Rusticos in Pagis educari curare, quin simul in Orphanotrophiis alere, quia in illis propter defectum sufficientis procurationis, maxima pars talium Infantium mori observata est.

C) Sciet; quia quo magis excultus Scientiis illuminatus est Populus, eo magis, & facilius pt regi. Scicas damnare idem est ac Solem, v. Lucem damnare, hinc Scholas majores, & minores exigere; Docentes liberaliß alere semper incumbit Reipublicæ, in Scholis illa dñi Lucri discere, quæ adulti facere debebunt.

Theatra etiam, v. ludi Scenici ad Morum, humanitatis, & Linguæ Culturam plurimum efficiunt, si rite ordinata fuerint.

D) Debet Legislator ea cuncta removere quæ Moribus nocent, hoc facit: — Censura Librorum, qui bonis Moribus nocent, ita tamen ne per id Scientiis, & Libertati scribendi, vis inferatur.

b.) Otiosorum prius ad laborandum coactio, fiet: —

α) Si Mendici publice mendicare prohibeantur.

β) Si quilibet eatenus dare teneatur, quali vitæ genere se alat.

γ) Prodesset etiam restrictio illorum, qui inutilem, ac otio similiorem professionem exercent.

c.) Numerum Studiosorum minuere, ne nempe plures discant, quam applicatio futura requirit, neque item hæc ab agricultura, artibusq; avocentur.

d.) Regulatio Famulitii, ut videlicet numerus Famulorum vacantium minuatur, quo fine debet constitui Homolicus, apud quem & Dñi Servos quærentes, & famuli Dños desiderii

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

destituti, & insinuare possent, ac respective debeant, & in cujus Domo commorentur; atque si cito non potuerit eorum applicatio procurari, in Domos Laboratorias ducantur.

γ.) Domus Laboratoriæ, in quibus omni Anni occasio promerendi aliquid suppeditatur.

δ.) Domus Coercetoriæ, in quos pertinaces Mendici, & nonnunquam etiam Delinquentes includantur. Hoc facit Deductionum, Illustrationum, Computationum prohibitio, Festorum Dierum restrictio & in quantum fieri pt sublato, ac ad Dominicas rejectio.

CAPUT III^um. De Magis, quibus magna de Legibus in animis Hominum opinio procuratur.

Ubi forma Regiminis est Republicana, atque Populus, vel ejus repræsentantes Legem discutiunt, vel pro discussione Projectum Legis, Populi judicio substernunt, illa opinio facile excitari potest; in forma vero regiminis Monarchicæ, vel Monarchico Aristocratica; ita procuratur, si vel in præambulo Legis dicatur, cum Consilio Statuum factam esse Legem, vel vera causa, & ratio Legis exprimatur, aut saltem, Bonum Publicum, Legislationi prætexatur. Confirmatur vero illa Opinio si Leges non teneræ mutentur, verum sint antiquæ; enervatur vero per id, si contrariantes explicationes Legis instituantur, aut vis obligandi distinguatur, quasi aliqua Lex tantum pro Foro externo obligaret, non vero pro Foro interno, aut quasi Legislator aliquod Delictum admisisset, si mulctæ depositæ fuerint, aut si per non usum Lex cessaret, aut exceptiones a Lege bene meritis admittantur, quia sic

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

fic exceptis a Lege pro Beneficio, & premio, observatis vero ejus pro pœna erit.

CAPUT IIIum. De Cura vires Privatas regulandi, easque viribus publicis subordinandi.

Periculosa ee possunt Reipublicæ 1mo excessiva privati hujus Divitiæ, quibus quidem terminus ponj, & incrementum earum a parte prohiberi non jt. Majoratus tamen, & Successionales Contractus inter Familias impediri possunt, præterea consultum est admittere, (non præcipere:) ut Bona inter ees Filios æqualiter dividantur. Potentes tales Viros Ad Aulam pertrahere, ad splendorem ejus invitandum attinere, Titulis, Legationibus eos decorare, expediendæ pecuniæ & Bona vendendæ occasionem illis suministrare. 2o

2do Potentia, & Divitiæ alienjus communitatis, præcipué Societatis immortalis. Circa hanc sensi debet Lex amortisationis, quæ est incapacitas Bona acquirendi, item ut privati Bona a talibus redimere possint, imo etiam alieni a Sanguine. Prælatos Prælati, & Abbates tales ad splendorem, & luxum excitandi sunt, ut Bibliothecas exigant, Collectiones pretiosas faciant, dari debet illis facultas Debita contrahendi. 3tio Conventicula, Congregaões, Societates, Cœtus, & quales cunque conjbendus prohibere & talis administratio, quæ uti Sonnenfelsz dicit, male sibi conscia est, præcipue si isti conjbendus occultare se velint, secus etiam debet omnem Societatum finem scire, & alios Commissarios suos assignare, in quorum præsentia res suas tractare debeant. 4to Peri-

4to) Periculosa sunt Reipubliæ, Factiones, quibus obviam iri debet.
5to) Privilegia, & potentia alicujus Statûs, Domûs, vel Personæ, qualia sunt v. gr. Jus fortalitia habendi, militiam alendi, Judicia privata exercendi. Hæc pertinet talis officialis Publicus, qui cum Civili potestate, etiam potestatem in Exercitum in se unitam habet. Talia Privilegia potest imperans auferre, quia anteriores Reges tantum sub illa conditione censentur illa contulisse, si finis Civitatis ejus, nempe Securitati, & Felicitati non adversent.

CAPUT IVum. DE RECORRIGITANDIS ANIMI, ET Rum. LIBERTATE.

Libertas Actionum vocatur alias Libertas Civilis, & Jus de eo faciendi, quod Legibus Civilibus, seu finis Societatis Civilis non adversatur, hoc jus, seu hæc Libertas pt dividi:
1mo) Per Legislatorem, quia Jura Majestatica accipiunt mensuram ex fine Civitatis; nam hæc ad finem tantum Civitatis assequendum subjecerunt se Societati Civili, ergo tantum illis Libertatibus renuntiarunt, quæ cum fine Civitatis consistere non possunt: ergo indifferentes ad finem Civitatis actiones non pt Legislator prohibere. Verum illi soli competit dijudicare, an actio aliqua indifferens, vel nociva sit, præterea dnt Leges declarare, & dnt publicari, ut ad omnium notitiam perveniant, re possint, hinc ridiculum est, alio quam populari Sermone Leges scribere.
2do) Per Judicem, hinc Jurisdictio criminalis Domestica, qualis fuit Romanis in Servos, Filios, item

Judi-

Judicia talia, quæ a Procedura vulgo recepta recedunt, non dñt tolerari. Judex potest ludere Aves.

α) Incaptivatione; hinc nemo debet incaptivari, nisi periculum fugæ adsit, aut Civitatis multum interest, ne fugiat, ergo acceptari de cautio, & vadimonium circa Delicta ad pœnam pecuniariam tendèa, imo vel ob Delicta ad pœnam corporis afflictivam levioremtendentia, non pt incaptivari fieri, ob gravioria Delicta quidem, & Judicia gravia pt quis capi, verum Locus arresti ante Convictionem debet esse patefactus & commodus, quia secus innocens etiam puniretur.

β) In Inquisitione Delicti, seu investigatione, quæ ita dt fieri, ut accusato ~~[illegible]~~ modus ou se defendendi admittatur. Tortura est ad re-

ad resciendam veritatem ineptissimum medium, maxime vo idoneum ad id, ut robustus delinquens absolvatur, innocens vo non robustus puniatur; hinc ea in ullo quidem casu debet admitti, quo quis licet de Delicto clarissime convictus Socios Sceleris, aut Circumstantias, quæ ipsi necessario cognitæ sunt revelare nolit quia pdfat, aut aliquando Respublica Circumstaas quasdam quantilibet nocenti ignoret, quam ut aliquando innocentem periculo abusus Forensis exponat, quod pt evergere, si illam totaliter non prohiberet.

γ) In Convictione & Pœna, hinc præcise determinari debet in Lege quales Testes, quales probæ, quales circumstaæ, qualis confessio requiratur ad pœnam, & pœna dt per Legem determinari, quam Judex excedere non possit.

Zo) Per

3o) Lex alios Cives, v. gr. per Dnos si perpetua subordela vigeat, per Parentes, Tutores, si in sua potestate existentes, ad aliquod vtd genus ampletendum cogant, vel dvcere, aut nubere non finant, dicit verbo nulla vo debet toleravi, quo Civis impediret, quo minus in tali re, quam Lex non prohibet, vel quam præcipit, quod velint faciant, aut quo ad talem rem cogerent, quam Lex non præcipit vel prohibet.

CAPUT VTM. DE SECURITATE PERSONARUM.

Securitas Personarum requirit, ut Legislator Vitam Civium salvam præstet, & Lesiones ab illorum Personis amoliatur.

A.) Quoad Vitam ipsam notabiliora pericula possunt esse.

1o) Per Mortes violentas, prout sc.

a.)

a) Percussiones ad Mortem: quæ ut avertantur, pœnæ maximæ, ad deterrendum apte Dnt talibus percussoribus dictari, prout in aliis etiam Delictis, ubi satisfactio, & restitutio est impossibilis, propterea Dt prohiberi armorum occultorum gestatio, nocturna absque lumine in Oppido non illuminato deambulatio.

b.) Venefica: quæ Delicta eo gravius Dnt puniri, quo facilius committi possunt. Deterea Emtores & Venditores Materialium, quæ venenata sc, diligentissime observandi sc, & distinguendi. Usus alienorum vasorum vi aliena prohibendus.

c) Duella: quæ levece prohibenda sc, sicut alia homicidia, quia in Societate Civili sunt Leges, & Magistratus, qui per Leges vocari possunt. Deberent Principes inter Duellum ex composito, & inter momentaneum, nullam distinctionem ponere, Duellantes vi Legis suæ non recipere,

vel Mos

vel illos, qua homicidas punire, aut in Domos Sultorum includere, vel vero, quoniam ad defendendum male opinatum honorem solent Duella fieri, ipsis Duellantibus poenam infamiæ, & amissionem honoris dictare.

d) Suicidia; quibus ita velle occurrere, ut Suicida honore Sepulturæ privetur, est ridiculum; verum Educatio, & Religio retinere et abomineo a Suicidio. Desperatis Hominibus, veluti capturo auferendus est modus se occidendi, & bene servandi sunt.

e) Infanticidia; sive nata Proles occidentur, sive loco tali, ubi probabiliter perire potuerunt, exponant, sive nondum nata violenter, & artificiose depellantur, semper gravissime debet Delictum puniri. Deo praestat occurrere huic Delicto, quam commissum punire; hoc fiet, si media ad fœtum uteri depellendum apta, & vend sectiones circa prægnantem maxi-

KÖNYV TÁRA

ma circumspectione tractent. Puella lapsa ab omni possibili pœna, & dedecore immunes præstentur. Domus, ubi tales Personæ parere, vel proles tuto deponi possint, ædificentur; præterea ad compellendum partum juvat Obstetrices bene dotatas habere, omnia pericula partui obnoxia, ut etiam Objecta, abominationem, & abortum excitare queuntia ex publicis locis amovere.

f.) Per injuriam, & inconsideranti-am, veluti auriganium, equitantium, ædificantium, jaculantium, tridentium, per malos pontes, transitus male munitos, in locis præcipitibus, & angustis, per præproperam Sepulturam mortuis similium. (: ál halott, vagy szenhalott el temetése :)

g.) Per aquas temerarios natantium, absque necessitate, funambulorum, in glacie incerta ambulantium.

h.) Per Morbos, quibus in quantum sexus mortalitatem admittit succurri

pt

pt, & debet: 1mo) Scientiam medicam excolendo, Medicos, Chyrurgos, Obstetrices, Apothecarios formando, atq; per Provinciam distribuendo, & publice applicando. Apothecas ex improviso visitando, circumforaneos Impostores compescendo, pretium medicamentorum determinando: propauperioribus vero Apothecas gratuitas expendio publico adornando, Nosodochia, & Nosocomia Aedificando, & providendo, tam gratuita pro pauperibus, quam etiam ergastalam, curationis, & intertentionis pro aliis. Balnea, & alias salubres aquas, ubi sunt, procurando, eaque commoditatibus etiam gratuitis instruendo. Circa morbos contagiosos: Janos a Commercio infectorum, & Lue correptorum separando, horum Vestes, & alia Supellectilia exurendo, Domus

mus suffitu purgandas, peregrinos absque Compastualibus non admittendos, vel extra Commercium detinendos esse. — Circa Variolas: earundem insitionem commendare, modum insitionis Populum docere, Domos tales, in quas infecti deportandi, & a sanorum Commercio arcendi sint, erigere, sicque totalem earundem extirpationem, quae velut in morbo contagione sola transplantato, opinio possibilis esse, adjuvare incumbit Reipublicae, prout etiam Morbis epidemicis, ex vitiosa aëris Materia progenitis solitis, in causas, originem, Periodos earundem, & remedia inquirendo occurrere: praeterea incumbit publico, amuleta, & omnes superstitiosos, & mirabiles curandi modos ex animis hominum profligare. Et morbis occurrat, invigilare debet Respublica:

2do) Salubritati rerum Victualium, per Inspectores Fori, qui curent, ne

ne morbidorum Pecorum carnes ex locis ille pecorum infectis, allatum lac, caseus, ne item pirus putridi, fructus arborum immaturi, & alijsa morbida, fungi insalubres, vel frumentum noxium, olerum infectum vecy vendatur, ne vinum, Cerevisia, per Propolas adulteretur, ne in profluentem res nocia, & pestifera circa Civitatem injiciantur.

2o) Salubritas Aëris;

a) in Carceribus, Domibus Correctoriis, Nosocomijs per ventilatorias machinas, & Tubos, atque spatiosas fenestras.

b) In locis patentibus, per exsiccationem, derivatiom aquæ stagnantis, purgatiom canalium Fluviorum.

c) In Civitatibus, & oppidis per Plateas latiores, & Domus humiliores, per remotiom Cœmeteriorum, Lanificum, Cordonum, Pecuariorum, ad ex-

ad exteriora Civitatis, & ventis perflabilia loca, aut etiam eorum illorum, qui res corruptioni obnoxias vendunt, v.gr. per conservatiom stratarum Civitatis, & illorum purgatiom, per loca publica, Deambulatiom, & Delectationi inservientia.

3o) Per Paupertatem, quæ Civem extra statum aliquid promerendi, & se alendi ponit. Paupertas illa est:

1o) Momentanea, & temporanea, quæ enascitur circa illos, qui pro Mercede diurna laborant, & infirmitate, ac morbo, vel proprio, vel necessariorum, ut pote Uxoris, aut Prolium; circa Opifices, atque ob illam causam, vel eo quod nihil habeant, quo res ad artem suam necessarias emere possint; priscribus ex casa Pauperum, posterioribus per Montes Pietatis, & Domus judiciarias, & mutuatarias est Succurrendo

ACADEMIA MONVMENTARA

currendum, qui si modo non juvent
tur, per totam Vitam oneri Reipubl
cæ erunt.

2do) Perpetua, cui succurri debet,
α) Pensionibus, quas & Respublica,
& privati Dñi suis officialibus jam
ad serviendum ineptis dare debent.
β) Per castam Viduarum, quæ ex-
crescit ex collationibus Maritorum,
donec vivunt, prout
γ) Casta famulitii, ex collationibus
Famulorum, donec servire possunt,
denique in Senectute alentur.
δ) Alii Pauperes ad laborandum
ineptι, & medijs Reipublicæ alendι,
& quidem in Convictu, quia ita
minoris constant.

3to Per defectum, & caritatem rerum
Victualium, quæ in pretio medio
dnt conservari, ÷ tali, quod & emen-
tibus, & vendentibus tolerabile sit,
hoc fiet si primo vendentium, & rerum
venalium major sit, quam ementium,
quod ut procuretur:

1mo) Pro rebus servabilibus, dnt
Granaria, & Magasina erigi, & qui-
dem non per Rempublicam, verum
per Privatos, eaque multa, sed non
valde magna, denique sub Inspectione
Reipublicæ cē, ut sciatur semper, quan-
ta sit annona? talibus Magasi-
nis, tam realι, quam coactæ, seu
imaginariæ caritati occurretur,
verum talibus Granarijs etiam
præsupponitur, non tantum frumen-
tum coëmere, verum etiam efferre
e Regno licitum esse tamdiu, donec
domi valor, pretium medium in Foro
non excedat.

2do) Pro alijs vo rebus, quæ in Ma-
gasinis servari non possunt,
α) Providendum est, ut adsint
Professionistæ, qui res tales præ-
parent, v. gr. Lanιones, Pistores &c.
quorum si primus a Societate dependet,
taxa illius præcipue pro rebus tū
neces-

necessitatio est ponenda, mensura rerum venalium determinanda, Mola ois grãs exigenda, & bene regulanda.

b) Providendum ẽ, ut adsint tales Propolæ, qui res ad victum necessarias, v.gr. Caseum Laridum, in minuta mensura vendant.

c) Danda est opera, ut Confluxus talis rerũ vendentium energat, hoc fiet per bonam regulam Fori, & Nundinarum, v.gr. certum, & fixum Diem pro Nundinis tali loco determinando, certum locum pro venditione singularum rerum assignando, nullam Taxam Fori exigendo, prohibitiones rerum venalium, tam in Foro, quam in itinere, imo ẽam extra Civitatem in locis vicinioribus, qui quæstum exercent, graviter, & severe prohibendo. Rerum in foro venalium pretium defigere, est impossibile, pedet, propter infinitas rerum species, earumque diversas qualitates, distantiam, & difficultates vecturæ,

Vtcz Atque impos-

&cet. Atque impossibile est Opificum, & Mechanicorum merces limitare propter infinitas species materialium ex quibus laborant, eorum qualitatem, item diversos gradus dexteritatis, & habilitatis ipsorũ Opificum. – Utrobique concursus pluvium, pretium rerum venalium, & operarum minuet, cum alioquin Cotus si Zèh. Opificum, præcipue clausa, & numerum Magistrorum determinatum habentes tolerari non possint, operã in illorum, qui erga diversa laborant, uti sunt Murarii, Fabri tignarii, limitari possunt.

b) Debet Respublica etiam omnes alias lesiones a Corpore, & Vita Civium avertere, v.gr. occasione Solemnitatum bonum ordinem servare, pecora fera removere, cavere circumductionem Leonum, Ursorum, item ejus tentionem canum mordacium prohibere, frameas familiis Dnorum auferre, inferiores citra injurias ad potentiorum protegere.

CAPUT VIum. DE SECURITATE HONORIS.

Ho-

Honor putatur amitti: —

1o) Per Nativitatem ipsam, quod est stultissimum, & absurdum. v. gr. Carnifellum Zingarorum Liberi, præcipue vo liberi, qui absque præmissione Legis nati sunt, & extra Ecclesiæ legales, qui licet Jura Liberorum legitimorum non debeant habere, jura tñ hominis & Civis habere dnt.

2o) Per vitæ genus. v. gr. Carnifices, quod æque est absurdum, quia si non sunt necessarii, non debent ali; si sunt necessarii, non ut ex honestum vitæ genus, quod sine mo vellet suscipere, Privilegiis, & Prærogativis deberent Homines excitari, ut suscipiant.

3o) Per actiones quasdam. v. gr. Si quis Carnem ad Mortem percutiat, aut hominem se ipsum suspendentem, funem secando liberet, hoc pariter est absurdum — prius quidem, quia etiam hominem licet occidere, ubi pro nostri defensione necessarium est; posterius vo, quia talis præmium meretur.

4o) Honor lædituer verbis Scriptis, & actibus dehonestatoriis, contra hæc etiam Legem mumimento esse dnt Civibus. Huc pertinet etiam, si quis Puellarum non emaculatarum bonam famam tentatione lædit, nisi agendi, vivendi modo earundem provocatus.

CAPUT VIIum. DE SECURITATE BONORUM; Quæ lædituer: —

1o) Per Fiscum, ubi Regimen est arbitrarium, ubi Judex absque jure peritorum, ubi Contractus Fisci cum Privatis facti rescindi possunt, ubi fatale prætextus sumi st, occupandi per Fiscum defunctorum Bona.

2o) Per Privatos: —

a) Violentias.

b) Præcominis.

c) Furtis, quibus ut occurratur, eo gravioribus pœnis sunt ponendæ, quo facilius

lius Fructum committi pt. v.gr. Furib
domesticis; preterea cavendum, ne
res pretiosæ per Personas suspectas
emi, aut oppignorari possint, nesc=
rarii - Instrumenta ad aperiendas
fores apta, - Personis suspectis sup-
peditent.

d.) Detentionibus rerum inventar
quibus per Parochos, v. Ministros Re
gionis, imo etiam poenis, occurrend

e.) Ludibus aleatoriis, ut sunt: Lotte
rid, Ollæ fortunæ, aliis ludus Privati
præsertim ubi totum Sorti committitur;
circa quæ id agendum, ut metus da
mni, spei Lucri appropriatus sit,
posteriores sub gravi pœna prohibendi
pretensionibus Debitorum ex illis emer
sorum non adsistendum, qui fraudu
lenter ludunt, puniendi, ut alii Fures;
eodemque modo tractandi, - Usurarios,
tores, - Debitores, qui occasione contra
cti Debiti, per circumstantias suas non

potu

potuerunt habuisse Animum solvendi,
quamvis affirmerint se habuisse. Huc
pertinent etiam illi, qui se facultat.
tibus lapsos et fraudulenter prætexunt.

f.) Intricabus, imo etiam Parentibus
non est permittendum Pupillos, Fi.
liosque suos Bonis exuere.

g.) Mensuræ liquidorum, & Cador
dæterminandæ, & observandæ, figura
externa valoris interni, v.gr. argento
imprimendo.

h.) Judices injusti gravissime pu-
niendi. Advocati vero omnes prorsus
amovendi, vel ex publico solvendi.

i.) Opifices materiales destruentes
ad satisfactionem stringendi.

3o) Per Incendia, circa quæ id:

a) agendum, ut Incendia occurrant,
hoc fiet, si Domus solide ædificent,
materialia ignem facile concipiea
non facient, contra Tempestates cau-

pand

pand non pulsentur, quia per id fulmen attrahitur. Aedificia majora Machinis deductoriis circa fulmen muniantur. Vigilantia Patribus Familiâ grauissime inculcet, suspecti hîc, & à noti observentur.

b) Vt Incendia tempestivè detegantur eo fine vigiles publici servandi, signum Campanis dandum.

c) Vt quam citissime extinguantur, eo fine instructio debet dari Civibus, quid, quidque, tempore Incendii agere debeat. Puteis fossis, arenâ, Dolia in Domibus, & Curribus aquâ plena, Equi parati, Machinâ hydraulicâ servari debent. Optimum remedium sunt contra Incendia Casâ Incendii assecuratio, ipse enim Civium Domus æstimantur, & in protocollantur. Domus, quæ conflagrarit, æstimatione pretium solvunt ceteri Cives, quæ-

que a proportione æstimationis Summæ suorum Ædificiorum, sic Damnum, quod averti non potuit, in multos recidet, & facilius toleratur.

CAPUT VIIIum. DE POENIS.

Poena est malum Legi eo fine adjectum, ut ex considerâtione ejus, a transgressione Legis quis retineatur. Mensura pœnæ, & natura pœnæ debet sumi, ex natura motivorum delinquendum alliciencium. Mensura pœnæ propterea debet inde sumi, quia Voluntas motivis regitur, & determinatur, ergo alliciencibus ad delinquendum contraria, & illis sortiora, vel saltem æquivalentia motiva debent apponi, & quidem cum non semper possint bona consectaria, vel motiva poni, mala consectaria sunt ponenda. Natura vero pœnæ ideo debet ex natura motivorum ad

delin

delinquendum allicientium dejuni, quia animus Hominum valde abominatur contrarium rei valde desiderata. Legislator ergo non committum, prout Judex, verum committendum. Delictum debet penes oculos habere, si retinere vult homines a delinquendo. Mensura itaque poenæ, non sunt, vel actiones ipsa, prout apud Barbaras Nationes sunt, ubi Pœna Talionis obtinet, vel Relatio actionis, quoad nempe, quia inde tantum id resultur, quid debeat punici, non id qualiter debeat, vel denique sequela actionis, quia illa est incerta, vel illarum sequelarum amolitio i Satisfactio, quia illa non semper est possibilis. Ex his sunt:

1mo Quod pœna tanta ee debeat, quæ determinare possit voluntatem, hoc pro varietate Morum, Temperamenti, Educationis, naturæ, & aliarum multarum circumstantiarum debet applicari.

2do Major non debet esse; quia erit crudelitas, præterea exhauriet se Legislator pœnis, sicque Delicta majora, semper committentur, & minora intermittentur, si eadem sit utcumque pœna, præterea non tam magnitudo pœnæ, quam certitudo illius retinet a delinquendo.

3tio Fortissima pœna est, malum illud, quod emolumento ex Delicto percepti quæunti, oppositum est. Omne Delictum habet naturalem pœnam, v. propriam sibi, vel communem etiam alius Delictis, prout motiva etiam ad delinquendum vel fuerunt propria, v. communia. Pœnæ possunt ferire vel Libertatem Politicam, vel honorem, vel Bona, vel Personam, sive simul esse possunt:

a) Amissio Juxium Civilium in forma Republicana esset conveniens pœna contra illum, qui ibi prædominari voluerit, ut. v. gr. Nè votum quidem habeat.

b) Privatio Protectionis Legis, v. gr.

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

v.gr. Posset Civitas aliquem privare protectione Legis in tali casu, si is Legibus obedire nollet, & in vi compesci non posset, quia nox ipse implorasset Legem, & se illi subjicere.

c) Exilium nunquam est idonea pœna, quia si Exul. nil habeat, nil perdit, si habeat Bona sua auferet, & eque nil perdet, si ipsa illi adimantur, tunc amissio Bonorum est pœna, non Exilium.

d) Perpetua Infamia, nunquam est idonea, quia tantum abest ut emendet, ut potius cogat esse malum, & auferat modum emendationis, cum auferat modum honesta faciendi, & cum honesto conversandi. Signa perpetuæ Infamiæ sunt, v.gr. Stigmata, quæ foro unicè defendi, & præservari pro illis possunt, qui ad

qui ad carceres perpetuos sunt damnati, ut si fugerint noscei, capique possint. — Amissio tu honoris propter Duellum dictari potest, quia per id Duellum, ad defensionem honoris usitatum, quasi impossibile redditur, & sic neque necessitas pœnæ expiatur. apud Militares circa Duella contraria obtinent.

e) Amissio Characteris, Superbis, & honorum Stultitia.

f) Amissio Bonorum, quæ vix unquam est pœna Delicti Naturæ convenions, quia participes facit pœnæ, etiam Successores, & suspectum facit Imperantem, quasi nolit accusatum innocentem invenire.

g) Pœna pecuniaria, seu Multa, propter talia Delicta potest dictari, in quibus Lucrum captabatur. v.gr. Fœneratoribus mensuras excedentibus, verum debet esse majuscula, ut Pœna metus sit major, quam spes Lucri, præter

pedtercea addenda est pœna exigua corporalis, præsertim pro Ditioribus, quia secus per illos habebitur tantum pro Taxa Delicti, per pauperes vero, quis non habent, unde solvant, eludetur.

NB. Majores pœnæ corporales, pro majoribus excessibus, seu ita Dictis Delictis Capitalibus reservandæ.

h.) Pœna Mortis, hic videndum

α) An Respublica habeat Jus hanc pœnam infligendi? Illud Jus, quod ante constitutam pœnam Civilem habuerunt Privati in vitam injusti aggressoris, transtulerunt in Rempublicam: Ergo Civitas pt tales occidere, contra quos se aliter defendere non pt, quia etiam Privati, nonnisi tales potuerunt occidere. Hoc ? tantum quæritur? an sit Casus talis, in quo Civitas aliter se salvare non pt, quam Morte delinquentis, quem jam alioquin in ma-

nibus habet. Videtur talis Casus, vel impossibilis esse, vel rarissimus, quia quod talis Sceleratus custodiri debeat, hoc ad occidendum illum non dat Jus.

β.) An Pœna Mortis per Legislatorem dictata sufficientem effectum, & impressionem habeat? Ad retinendum a Crimine vix habet, ut exempla docent, alioquin Mors in se, & per se non est malum, quia illam multi eligunt sponte, certissimam, & præstantissimam, verum Calamitates, si sentiret quis, se illis in summo gradu expositurum esse, vero ponte eligeret; & magis certissima alia pœna, & quidem dura, & longa multo fortius esset motivum ad retrahendum a delinquendo, quam incerta Mors, — quod vero tam mali sint apparatus ad detegendos Sceleratos, ut sperare quis possit se non detectum iri, hoc non dat Jus Sceleratos pœna Mortis afficiendi, admittatur

AKADEMIE DER KÜNSTE BERLIN

illis poss effugiendi, & leviores etiam pœnæ sufficient, quia Voluntas hña motivis determinatur, jam impossibile est tantum, vel majus emolumentum speret quis ex Delicto, quam incommodum ex detectione inevitabili retinere possit. Si labores durissimi in Catenis cum dedecore ob oculos ipsi ponantur, qui talibus motivis non retinetur a malo, ille nec centenis moribus retinebitur, cum tamen

γ.) Alia pœna etiam utilitate se commendent, ut aliquid scilicet laborando refacciat Damnum, quod Reipublicæ intulerunt, & aliquin maxima Delicta, s. exceptis Delictis ex Phanatismo, & vindicta commissis, contra quæ ois pœna est inutilis, s. ut plurimum ex aversatione laboris, & studio commoditatis vitæ committuntur, oppositis motivis facilime iis obviam itur.

Pars IIa.

47

PARS IIa.

DE COMMERCIO, QUATENUS ILLUD OBJECTUM POLITIÆ EST.

Commercium Politicum est multiplicatio mediorum, quibus quam plurimi homines occupatum, & sic intertentionem habere possint. Originem habet in mutuis hominum necessitatibus, quibus permutabæ Mercium obviam itur, qua ut commodius fieri possint, inventa est: Pecunia, qua omnes Merces representare, & omnibus substitui potest. Merces originaliter provenient, per Œconomiam rusticam, adaptantur vero, & usus illarum multiplicat per Manufacturas, & Fabricas.

Magnitudo Commercii est semper æqualis indigentiæ, & necessitatibus

confu-

consementium, sive illa sint veræ, sive imaginariæ, Commoditatio ipse, & Jucunditatis, quæ nomine Luxus veniunt. Consumenteo vero sunt Intranei, vel propter superfluitate Mercium etiam Extranei; vel consumit Natio sua propria producta, vel etiam accipit ab aliis, hinc etiam Commercium est vel Internum, vel Externum. Externum Commercium, vel devehit e Regno, vel inducit Merces, & quidem sæpe eo fine, ut iterum efferantur pro aliis, hoc vocatur Oeconomicum Commercium. Dum Natio id, quo ipsa abundat vehit ad alios, aut quo indiget, ipsa vehit Domum, illa exercet Activum Commercium, alia vero Natio Passivum. Mercium, quæ

ces, quæ in Mari vehuntur, sæpe sunt sub Cautione, & assecuratione erga proportionatam bonificationem, atque si perierint, pretium per Assecurantes deponitur. Ad Commercium requiritur Pecunia, quæ absque circulatione est inutilis, tamen etiam requiritur, ut Fides, atque Creditum Mercatorum stabile sit, atque ut plures in Societatem Mercatorum coalescant. Ad Debita Mercatorum Commodeio, & facilius solvenda, multum faciunt Literæ Cambiales; prout ad florem Commercii, Contractus Commerciales cum aliis Nationibus inire, atque res inductas, cum deductis comparare, sicque bilancem, & æquilibrium restaurare, valde Reipublicæ interest.

CAPUT I^um De Oeconomia Rustica.

Perfectio Oeconomiæ Rusticæ consistit in eo

in eo,

β) vt omnis Terra excolatur, hoc ut fiet, obstat: —

γ) Defectus vicium apud Agricolas, qui in genere enascuntur:

a) Ex Incendiis, quibus per aparatus in Politia dictos, aut Officiis Oeconomicis in certa distantia ab invicem ponendis, nec non assecurationibus, vel occurreretur, vel remedium poneretur, praeterea vel Dominus Terrestris, vel Respublica, talem infortunatum juvare debet.

b) Ex Lue pecorum, contra quam Schola veterinaria, in quibus ars medendi pecora traditur, exigenda.

c) ex sterilitate Anni quod aeque succursum requirit vel Dñs Terrestris, vel Reipublica.

d) ex paupertate Possessoris, a talibus debet Respublica Terras

Bibliotheca Universitatis Szeged

emere, ac alüs vendere.

ε) Ex momentanea Colonorum Indigea, quae saepe nascitur, si restantia apud Colonos exsurgentes accumulari sinantur.

(3.) Negligea Colonorum, qui occurrit

a) Per Inspectores Agriculturae, qui Colonos ad laborandum cogant.

b) Per irremissibiles dationes & praestationes, secundum mediam proventum pro ratione glebae terrae adhaerentis.

c) Per id, si Agri bis, terve absq Cultura manentes amittentur, diligentioresque Colono dentur.

d.) Obstat id, si Coloni non habeant animum excolendi Terras, hoc vo fit, ubi facile existimari possunt, vel praestationes sunt magnae.

ε.) Vilitas pretii naturalium, quod tu non ut ee magnum, quia

sic can

sic etiam Manufacturarum pretium valde excrescet, verum ex debet Pretium medium, ex comparatione plurium aerum communium exortum, illud medium pretium facit justa proportio inter ementes, & vendentes, hinc vendentes extra statum coactâ venditionis dari ex hoc fiet, si ab illis prestationes partialiter exigantur, Impopulato proportionate in Regno dividatur, otiosi hinc & Nobiles, uti eam Scholæ majores, manufacturæ, Milites, ex Metropoli ad minora Oppida, & ad Pagos relegent, inter Provincias vicissim tollantur, edictio Frumenti e Regno, tamdiu admittatur, quamdiu medium pretium in Foro non excedat, hoc fine, non tantum Taxa edictionis tollenda, verum etiam frumentum educentibus premia indulgenda.

f.) Absunt arbores ad Lucrum comparatæ, si valde multos fines, agricultores subtrahant, taleo itaq; arbores, impositione majoris contributionis sunt restringendæ.

g.) Multitudo Famulorum Dominantium, hi ergo vi eam restringendi, et minor Famulorum ratio pro illis determinanda.

h.) Militia; ergo Militem ergo Capitulatum conducendi, tempore pacis publicis laboribus exercendi, & identem Domum dimittendi.

i.) Obstat vastitas, & solitudo locorum, ceterocquin ad culturam aptorum, ergo Fiscus bono exemplo præcat, sua Prædia paulatim impopulet, utiles Terras, per exstirpationes Sylvarum, & si secus penuria lignorum non possit metui: & per Canales, & Aggeres culturæ capaces reddat.

II. Ut Terra bene colatur, hoc fit:

a) Si Coloni sufficientem agri colendi Fundum habuerint, quo fine Schola Oeconomicæ erigenda, vel saltem in Scholis Communibus Principia

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

copia agricultura instillanda, in Calendaria instructiones captui Colonorum accommodata inserenda, & Societates Oeconomicæ adsertio eriam quibusdam ex Colonis exigendæ, quæ Colono experimento prodeant.

b.) Si Impedimenta agriculturæ sublata fuerint, v. gr. a) Magnitudo Fundorum, & situs illorum incommodus, vel remotus, sine exigua Terræ assignanda sunt Colonis, & quidem circa Domos, & Officia Oeconomica, sufferenda sunt pascua Communia, ne debeat Colonus identidem suas Terras incultas relinquere, neve perdat stercoratum eam quoad Dnos cavendum, ne Terræ eorum allodiales, v. exactitate, v. ademptionibus augeant, si quæ jam sunt, in Sessiones Colonicales dividantur, & prestationes Robotales, in pecuniarias convertantur, vel si in etrendam magis placeat dare, ita etiam in minora corpora

Terræ istæ Allodiales discerpant, & Contractus vel Perennales, vel saltem ad 20, vel 30 annos incantur.

b.) Prestationes a Fundo inalterabiliter in natura prestandæ, si habitales vigeant, sunt in pecuniam convertendæ, ut Colono liberum sit terram ita colere, prout voluerit.

c) Tributa in media proportione defixa, non sunt augenda, si Colonus Terras suas bene excoluerit, verum illa sint stabilia.

d.) Si Terræ utiles non ita prodigo tractatæ fuerint, prout fit per neglectam Pratorum, & seminationum culturam, per pascuationem communem, & simultaneam, si quia tota talis Terra pecoribus, ubi Pecora pascuant, in stabulis alere Pecora è multo utilius: denique per hortos, & alios Terræum tractus, per magnos Dnos tantum ad suam jucunditatem, luxumque servatos.

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

ista

iiij^o) Vt Cultura Terræ, & Productor procreatio in relatõe, & proportione stet, cum aliis occupatõibus. V.gr. si quid materialia pro certis manufacturis desint, illorum productio, præmiis excitetur, & immunitatibus, eo fine Tabellas omanufacturarum, & Materialium, ex quibus, quid desint, quid supersint, & quid, ubi procurari possint cognoscatur, adornari vtile est, quod vt fiat, Superficiem totius Regni, & cuius Territorium singillatim per Dimensiones resciri, & quid Terra, ad finis servial, cognosci, absolute necessarium est. Manufactura vero illa primo exigenda, & materialia pro illis sunt producenda, quæ magis necessaria sunt, & plurimas manus exerceant.

Denique ad florem Agriculturæ plurimum faceret, si Classis Agricolarum ab oib

ab omnibus oppressionibus salvaretur, & in Civili Characterе plerisque Arium Classibus præponeretur.

CAPUT IIum. DE MANUFACTURIS.

Manufacturæ sunt occupatões illæ, quæ materiam aliquam in novam formam permutant, eamque sic mercem commercio aptam reddunt. In Sermone vulgari, Manufacturæ vocantur eam Fabricæ, v.gr. Postio Fabrika, licet tantum illæ sint veræ Fabricæ, in quibus cum malleo & igne laboretur. Vt Manufacturæ finem suum assequantur, qui in eo consistit, ut quam plurimis hominibus, qui ab agricultura vacant, stabilis, & certa occupatio detur, victualia consumantur, Producta agriculturæ multiplicentur. Illæ Manufacturæ dñt primo loco exigi,

pro

pro quibus materialia in Regno
provocantur, vel provocari possunt
item quorum Producta plurimos
manus desiderant, antequam
ad perfectionem deveniant, & quorum
usus communior est, prout sunt
Fabrica Telæ, Panni, & deinde alia

4t vō adoptatum Florem per
venire possit:

A.) Concursus, & Æmulatio Manu
factucarum est excitanda. Illi
nocent:-

1mō) Monopolia, quæ si dent ipsis fa
bricanti, ille imperfectis mercibus
excessivum pretium, suis operacio
ribus Mercedem statuet, ut vivere
non possint; imo peregrinas Merces
invehet potius, quam novas faciat,
easque quam volet vendet, si vō den
tur exclusiva Privilegia, Producta
Manufacturarum promovendi, talia
Privi-

Privilegiatus, & in fabricantem, &
in alios Emtores dominabitur.

2do) Manufactura Expensis Rei-
publicæ non exigenda, quia facile de-
generant in Monopolia; & quia
semper plures constant Institutæ
publicæ, i: ipsæ Officia, officiales:)
quam Privatorum, melius que curan-
tur res Privatorum, quam publica.

3tio) Coetus Mechanicorum tolli
ubi vel numerus Magistrorum, vel
sodalium est defectus, quia hoc est
Monopolium, i: ibi vitiosas Merces caro
pretio vendunt i: vel Taxis, Solutionib;
Convivio gravantur, recipi volentes,
& sic pauperes excludentur, licet
aptiores.

4to) Tributum Manufacturis excus-
sive impositum.

B.) Danda est opera, ut Merces suis
Requisitis Perfectionibus prædita
sint

sint, quales sint:

1º) Vt pretium sit tolerabile, & Emtori, & Venditori, hoc fiet, si pretium Merceis in se contineat omnes particulares expensas, una cum lucro moderato. Partes ergo pretii sunt:

a) Aedificia, quae non sint ex splendida.

β) Habitae, Legna, & alia ad Vi tam necessaria, & Manufactura no in Urbibus Capitalibus, sed in Oppi dis, & Pagis exigenda, exceptis ne foro manufacturis luxûs: in mag gnis Civitatibus etiam Dies sunt breviores, & tenebriores, qm in Pagi

γ) Pretium Materialium, quae vel Domestica sunt, vel Exteranea. Vt Do mestica materialia in abundantia sint, pedmiis excitandi sunt, qui illa producunt. Tricesima, & Tara eductionis materialium, inter Provin-

cias

BIBLIOTECA PUBLICA EVORENSE TAPADA

cias ejusdem Status sunt tollenda, quia illa vel augent pretium materialium, vel coacta venditiones, cum periculo, adeoque vili pretio exponent materialia, & sic deterrebunt industriam Agricolarum, & Producentium, nec est consultum in gratiam Domesticarum Manufacturarum prohibere eductionem materiarum ad alias Nationes, quia quo major est distrahendi facultas, eo major est industria ad producendi tamdiu, donec Domi medium pretium in Foro Merces excedant, qui casus non enascitur unquam, quamdiu merces Domestica ex illis materialibus fabricata adhuc inter extraneos in concursu cum Extraneis Mercibus vendi possunt, quia adhuc tum non est caro pretio. Manufacturantibus tamen Domesticis potest Jus redemendi pro Extraneis pro eodem pretio admitti, s. modo per id pro-

ducen

ducentes materialium non premant
& ad summum, & vbi rare aliq
Taxa Inductionis exteanis impon

Exteanea materialia, si est po
sibile, Omni debent omni conatu pro
duci, si hoc est impossibile prest
tamen emere ab alio, quam Man
facturam Omni deferre. Abatus
liter omnis Taxa inductionis, aire
tales res cessare debet, imo Contra
etu Commerciali debet procurari, ju
pedemendi Exclusivum, si circumstan
tia faventes sint.

d.) Merces Operarum, quæ ut pro
alliciendis laboratoribus sufficiens,
& tamen non magna sit, neque pre
tium Mercis Excessivum faciat, ibi
dnt. Manufactura exigi, ubi Habi
tus, victus, amictus constant, ubi
occasiones pecuniæ expendendæ sunt
pauciores, minores Expensæ Oranales
cassandæ. Dies Festi pro ter Dnicos
tollendi, quia illis nihil acquiritur.

& plus tamen expenditur; ergo Mer
cium pretium eo major fit. — Si pa
ramus quemlibet Rusticum, v. Operā
rium, quovis Die 2ss grossos promē
reri, 30 Diebus Festis in Regno,
in quo 3 Milliones hom sunt, 9
Millionum Damnum emergit, s. pro
ter Damna Circulationis s. i. plus
9 Millionibus, vel plus in Regnum
inducet, vel educetur. 4 Præterea
mercatus, & Conflictus operariorum est
procurandus, eo fine abusus, & Re
strictiones Oranales cassandæ. Dein
Labores inter Operarios ita subdi
videndi, ut alterius pergat negotium
Machinæ plurium hominum vices sube
untes imminuunt Occupatos, Ergo
& artium Populi, nisi illis homini
bus, quorum Locum Machinæ subi
rent, alia Occupatio possit dari.

e) Vectura, Ergo ita eligendus
est Locus Manufacturarum, ut trans-

por

portão materialium e Regno educendorum, quam minimam constet.

f.) Facta Inductionis, v. Eductionis, seu Exactionis, de quibus in Gre observandum, quod non sit ita compacta, ut per Acaeium pro Proventu possit haberi, quia sunt incerta, & perdit Respublica per id, quam per tales Taxas augetur pretium rei, minuitur distractio, Ergo minuit Productio, minuitur occupatio, cum qua semper pari passu incedit Impopulatio, denique tales Taxa sunt magis pena, quae evitentur potius, quam ut illa solvantur. Sic v. gr. circa inducendas Merces peregrinas, quibus carere possumus, quia ita assequitur suum finem Respublica, si nihil ex tali Fonte inductum fuerit. Si vero non possumus carere illis Mercibus, pro leviori

levioci pretio illas emamus, utilius est. Quod ad educendos vero, nec quidem est consultum Mercibus educendis Taxam imponere, si Natio educens, vel ad quam educunt alibi tales merces habere non possit: quia pretium augebitur, illud quidem ita externa, Natio solvit, sed minus enet.

g.) Interusurium Duplex, unum pro Capitali Summa investita, alterum pro fatigijs, & diligentia propria, quia secus eis facilius elocarent Pecunias, suas quam ut ad Manufacturas convertercent. Quo vilior est pecunia in aliqua Provincia, eo minus pt ex pretium Mercium.

jjo) Ut sint Merces bonae, interum valorem habeant, hoc fit: —

a) Si Opifices artem suam calleant. Hoc fiet per concursum Opificum, & Cautus eorum non clausos, ubi determinatus numerus non est, verum quilibet Artis suae periti-

tus

tus admittitur. Dabes in Opifi-
cum dnt certos ad implere, s: qui
Jesus plerique Agricultur am
desererent, s: Testimonium super
habilitates acquisita a Reha, v.
Catu excipere, capaciores, utili-
ores, Experien acquirendæ causa
ad Exteros mitti, & juvari, & de
inde dato Specimine s: Meister suos
Magistros creari, absque di Inter-
essentia. Regulatio, & Inspectio
Manufacturarum ordinari, rité, &
secundum Regulam tionem parata Mer-
ces, v.gr. Pannus, tela, Leck signo
per Inspectorem muniri debent, ut
sic & Commercium facilitetur, &
Credtum opificum conservetur.

b.) Si Materialia bona fuerint.

c) Machinæ in multio Manu-
factur is ad Bonitatem multum con-
ferunt; Ergo Mechanica Opificibus

tra-

tradenda, ut machinas invenire, &
illis uti possint.

d.) Subdivisio Laborum inter plu-
res opifices, quia eo majorem per-
fectionem acquirent, hoc eo cam facit.

III°) Merces sint pulchræ; Ergo
gustus Fabricantium, & Opificum in Cho-
is formandus, Inspectores eorum
ex Classe hominum politiori eligen-
di sunt.

IV°) Varietas Mercium in eodem
gre est etiam Perfectio, pro gustu,
& facultate clientium.

V.) Juvari dnt Fabricantes, quia
ut plurimum vires Privatorum superat
exercitio, & Sustentatio Manufacturæ.
Hoc fieri pt: —

VI°) Pecuniis, vecum multi sæpe im-
postores, adeoque caute agendum. Præ-
stat Instrumenta Artis emere, sub-
sistendi modum Lebonadatim dare.

2°)

C. AKADE
KÖNYV
TÁRA

2.) Mercialibus, per publicam cassam emendo.

3.) Optimum est juxare per Distractionem Mercium: hoc pt fieri:

a) Per prohibitionem similium Extraneorum Mercium, quod tñ non pt fieri, si Manufactura domestica ad aliquem perfectionis, & multitudinis gradum pervenerint, & sufficientem Domi distractionem habeant, & pedstal prohibere quam.—

b.) Magnam Jadam Inductioni rerum inducere, quia pariter incommoda, quæ sæpe ex prohibitione sequi possunt etiam occultum commercium, & absque Taxa semel exercitij si semel licuerit inducere.

C) Quoniam domestici Mercatores, & qui stores sub illo prætextu recusant emere Merces ex Fabricis domes-

domestico, quod dicant Extraneas esse melioris, ficque cogant Fabricantes, ut quam vilissimo pretio Merces illis vendant producta sua.

d.) Optimum fuerit, si initio a fabricantibus ipsa Respublica emerit, & absque ullo censu etiam Mercatoribus ad credibilem vendiderit.

CAPUT IIIum. DE COMMERCIO CUM EXTERIS.

Habet tres ramos. C.gr. Inductionem, Eductionem, inductarum Mercium eductionem, seu Oeconomicum Commercium.

1.) Speculatio, qualis Merx, unde, & quantum possit cum lucro duci, speculatio hominis privati subordinanda Speculationi Status, ne pr. illis minuant occupatos, modique vivendi, v.gr. non est admittendum, ut crudæ materialia etiam cum maximo lucro efferantur; præsertim ad talem Nationem, quæ producta ex

eta antea a nobis facta erebant. Speculatio pendet a notitia exterarum Nationum, & Terrarum; illa adquiritur per Itineratores, ex-perfis publicis missos, per Legatos & illorum Secretarios, per Consules &c. quia eam momentaneis mutationibus invigilare possunt, & Libros contra Mercatores sua Nationis componunt per factores, qui Merces alienas, pro mercede vendunt, & de omnibus circumstantiis, quas scire interest, principales suos, certiores reddunt. Omnis inductio, est vel magis, vel minus damnosa; omnis inductio est v. magis, v. minus utilis.

2° Gradus Lucri circa Inductionem suppremus est crudarum materiarum pro Productis domi paratis, tandem Producta, seu fabricata, pro crudis materialibus Domesticis. Infimus gradus, Manufacturas pro Pecunia inducere. Antea, Manufactu-

facturas pro Pecuniis educere est suppremus; Tertius, materialia pro materialibus, immaterialia pro manufacturis infimus Lucri gradus circa Inductionem in Emporio Mercatorum ille beatus, qui pauca Merces minoris, vel melioris pauci vendere potest. Hinc si Mercator Extraneus certas merces non minoris, quam 100 fl. vendere possit, nostras vero si infra 100 similes Merces vendat, inde damnum habeat, tunc pro inductione Mercium ipsi dari 2, v. 3 fl. pro 100, ut vendat 96 Florenis.

Si tale pretium usitatum in Regno pro 100 superare debeat, tunc pretium est Domi, & Exteri, qui pretium Mercis tempore auxit, & ille tolli debet, si non pt tolli, deserendum est illud Commercium.

Commercium Oeconomicum est etiam utile, quia praeter occupationes Vecturae, etiam possunt cum

Lucro

lucro vendi Merces, sape vero Publico nocet tunc, si similis domestica Merces negligantur, & non efferantur: illi rei occurrit Facio eductionis, & inductionis.

CAPUT VIUM. DE VECTURA.

Vectura multis Hominibus, vivendi, & promerendi occasionem dat, opera Ergo danda: —

1mo) Ut illa augeatur, e.gr. minor Taxa Eductionis, vel Inductionis ponatur pro illis Mercatoribus, quae Nationales vendunt.

2do) Ut sit Vectura quam minimi pretii, ne pretium vitae augeatur, eo fine:

a) Vid Commerciales Locis opportunis Linea quantum fieri potest brevissima, laborè militari tempore Pacis exigendâ, & conservan-

Da

da, & Taxa Viarum pro Fundo earumdem inscriptura, per Jeiatinatores desumenda.

b.) Concursus illorum, qui Vecturam exercent, procurandus, hoc fiet per rem pecuariam bene ordinatam, & alia exigua commoda, quibus animantur tales, v. gr. si in locis difficilioris transitus erga Taxam aliquam, praejuncturam possint habere.

3tio) Officio Intelliget, seu tali Loco, ubi, & mercium Dni, & vehentes semet insinuare possint, quia sic in reditu eam potierunt sape vehere leviori pretio cum utriusque partis commodo, & lucro.

4to) Diversoria bene instructa, & regulata sint.

5to) Opifices, & Artifices, quorum opera Vectores sape utuntur sint

in prom-

in promtu esse, ut vectura Navalis per Maria in florem deduci possit. Hoc tantum apud illas Nationes fieri potest, quæ in Mari potentes sunt, fluvialis etiam per alias Nationes procurari potest. Si

a) Ostia fluviorum in illarum Terris sint.

b) Si fluvii purgentur, Canalibus deriventur.

c) Cataractæ, ubi necesse est instruantur.

d) Ut etiam adversus flumine navigari possit, aplustribus velis, vel commodiori navigiorum forma tententur.

PARS III.

DE SOCIETATE AERARIA SEU FINANTIALE.

Cæcis

Exceptis Societatibus Civilibus, quæ relationes, novæ necessitates natæ sit. Hæ vocantur publicæ necessitates, quæ sunt media assequendæ securitatis, & Commoditatis vitæ. Vtilitatibus necessitatibus satisfaciat omnes Cives debent laborare pro Publico, ita, ut pro sua intentione necessaria adfuerint; quia juribus suis contractis non renuntiarunt pomines per exceptionem Societatum Civilium, imo præterea eas exercerunt, ut illa eo facilius possint exercere, & conservare, tantum vero debebunt laborare, & servire, quantum requirebatur ad finem Societatis assequendum, quia tantum eo fine coaluerunt, in Societates Civiles. Successive illa Servitia in prestationes pecuniarias mutata se patiuntur, ut nemo illi, qui pro alio etiam servient, indemnes præstentur, & alio

etiam

etiam necessitatibus publicis satisfiat, ex illis prestationibus, quæ aliqua pars Civium ad sua servitia redimenda solvit: secundum quæ Principia illi publici Proventus percipiantur, & tractentur, de illis agit Financia. Hoc ita fiet commodissime, & optime, si in percipiendis illis prestationibus utilitas publica cum privata rite conjungatur. Conjungitur, si causa, & ratio, atque finis illius prestationis pro oculis habeatur; hinc quoad singulativè sumtos Cives, debet ista prestatio moderata esse, quia propterea ingressi sunt Civitatem, ut securitatem proprietatis, & illius usus fructus habeant: jam vero hoc cessabit, si excessive debebunt prestare, cessabit causa prestandi, quia sic non fuit operæ pretium in Societatem Civilem intrare, & libertate

bertati renunciare naturali, quia nil interest, an extra Societatem Civilem, secundum regulas Arithmeticæ fiat, nisi fors hoc unum, quod contra Latrones magis ut se defendere, quam contra Societatem Civilem: Quoad Rempublicam vo debeat esse sufficiens pro necessariis, & utilibus Expensis, pro ordinariis, & extraordinariis necessitatibus, quia secus non obtinet finis Civitatis: quali modo, pro necessitatibus illis cognitis prestationes fiant, hoc elaboratur in Systemate Financiæ. Pro ordinariis necessitatibus, & ex facultatibus Privatorum fit Prestatio.

pro mediata, v. gr. Terræ commercio aliqua pars pro necessitatibus publicis relinquitur, hinc fiunt origines Dominia, Bona Coronalia, Fiscalia, vel vo Proventus, & Beneficia Communia, quæ com

quæ commode inter Privatos dividi non poterant, pro Publico relinquunt, v.gr. Salios fodinæ, Metallifodinæ, Ericeſſinæ, Poſtæ &c., quæ vocant Regalia Fiſci.

2do Immediata, v.gr. a) Per Taxas Judiciorum, Immunitatum, Dyetagia, & alios Proventus accidentales.

b.) Per Contributiones a Facultatibus, & alios Proventibus; - ſi Proventibus non indigeret Respublica, nihil deberent Privati contribuere, & quamdiu Reipublicæ, & regalia Fiſci, Proventus, item accidentales ſufficiunt, tamdiu Contributioni locus non eſt.

Pro extraordinariis ſit præſtatio, ſi illa moram patiantur, & par-

K. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

& partialiter fieri poſſint, atque per Contributionem, ſeus vectigalem Respublica pecunias ad Creditum potius, quam ut a ſemel a Civibus exigendo illos deſtruat, & deinde partialiter ab illis exigit. Sic Respublica fit Debitor illorum, a quibus levant, & Cives erunt Debitores Reipublicæ. Si itaque hoc ſufficit, tunc vendunt, 1to quidem Clenodia, & reo prehioſa Reipublicæ, tandem Donaria immobilia ejusdem, ultimum denique eſt Jure Dominii eminenti uti, quod habet Respublica in Bonis Privatorum: pro hic omnibus negotiis rite determinandis, & dirigendis, item Projectis Financialibus examinandis agendum eſt.

CAPUT Iᵐᵘᵐ. DE SYSTEMATE FINANTIALI.

Syſtema

Systema Financia est planum tale, secundum quod Proventus Reipublicæ pro necessitatibus, & expensis ejusdem sufficientes, pro certo percipi, & durabiles, atque constantes reddi possint. Debent itaque Proventus esse

A.) Certi, & quoad quantitatem, & quoad tempus prestationis. Certitudo eorum, quoad quantitatem obtinetur:

1o.) Si in determinandis Proventibus Reipublicæ, mensura possibilitatis non excedatur. Exceditur vero

a) Si in genere, quoad vires Reipublicæ totius, summa excessiva deligatur; quod ut fiat, summa Nationalium Proventuum fieri debet, quia ita determinari posset, quota pars illorum

illorum pro Status necessitatibus exigi possit. Sunt Nationalium Proventuum sunt, Agricultura, Industria, & Nationalis Proventus est productum occupationis Nationalis, exceptis Expensis, quo etiam intercentio pertinet, quia consumere, non est acquirere, erogare, non est percipere. Summa Proventuum Nationalium reperitur

a) Calculo Politico, quo Capitale nationale componitur, ex pretio Terrarum immobilium, deinde rerum immobilium, & parata Pecunia totius Nationis, ex Capitalis lucro Interusurio detrahitur intercentio, impopulatione per accessionem sumta, residuum manet Nationalis pecuniæ Proventus.

b.) Ex Documentis, ipse Libris Fundorum, Tabellis Oeconomicis manufacturæ, Montanisticis, Monetariis,

xios, ex quibus combinatio producetio, consumtio, exitus, introitus Regni prodit. Seus etiam si Agricultura, Manufactura, Commercium, non floreant, & Contributio executioni mediante debeat incassari, hoc est indicium excessivæ Contributionis.

C.) Si inter Provincias ejusdem Status, vel Circulos, Districtus, Comitatus ejusdem Provinciæ observetur secundum præcepta Provinciales, qui consistunt:

α) In pretio rerum deductarum, quia naturalia, v. producta non possunt in Consum venire, si non dum sunt vendita, prout Mercator solvere volens non potest ad Statum suæ Cassæ assumere Merces, nondum venditas, neque interna

interna Consumtio pt in censum venire, quia non est perceptio, & alioquin omnium civium intertentio subtrahi de ex Summa Proventus Provinciali.

β.) In aliis pecunia influxibus, v. gr. in proventu Metallifodinarum, si illa in Provincia maneant, & in Salario Officialium, in Consumtione Militia &c. Verum quod imparata erit, iterum subtrahi debet. V. gr. Si magna pecuniæ extra Regnum mittantur &c. Sumd pecunia perapta est appropriationi Contributio, si quia exactio non pt esse major, quam Perceptio; Seus Provincia necessario deficere debet.

2do) Si in Objectis Contributionis subsidiendis non exercetur. Exercabit autem in iis deligendis:

α) Quoad rerum eorundem, proinde multitudo eorundem expensas

Juxta

meastationis augebit, ita si unum tantum sit Objectum facile Eudit, & incertus erit Proventus, Ergo plures esse debent.

b.) Quoad qualitatem, debet Contributio magis rebus necessariis imponi, quam quibus carere potest. Ahias dicet, quod Classi producens per id non gravatur, quia illud onus ad ultimum recidet ad Classem Consumentium.

3to Si Proventus publici absque diminutione in cassam influant, & probati Viros eligendi, conveniet Inter salariandi, infideles gravissime puniendi. Cautio in quantum fieri pt ab illis exigenda, Cassa visitanda, rationes accurate exigenda, &c. Certitudo quoad tempus obtinebitur.

a.) Si termini exigendi rite designantur, v. gr. pluries termini pro

partialibus Solutionibus, ubi circulantis pecunia summa est magna, ibi longiores termini esse possunt, ubi vero celeriter peragitur circulatio, ibi breviores, quia si ex Circulatione Pecunia emanserit, damnum enascetur.

b.) Punctualiter fiat exactio etiam mediis diuturnis.

B.) Durabiles, & constantes, ne ipse Occupationes, vel impopulationem minuant, aut restringant, & sic Civis pro futurio animo ad prestandum incapaces faciant, hinc -

5to Prestationes neque immediate in magna summa designi, neq mediate augeri dnt, itaque in designanda quidem Proventuum Summa debet respectus fieri ad minores sapius exactiones quentes, & solitas extraordinarias Expensas, ne nempe temere maletur Summa Proven-

AKAD. KÖNYVTÁRA

tuam, verum tamen in magna cum
ma designi non debet, quasi nun-
quam sit mutanda, & augenda, qua
hoc est impossibile ita videre nec-
sitates, & casus fortuitos extraor-
dinarios, esque absurdum, atque in-
sipiens, malum, quod metui potest
in futurum, hodie sponte accessere.
Addendum, quod per id. Circulas
minuitur, & sic semper damnum
emergit, si quolibet anno notabi-
lis aliqua Summa in Oeconomio-
sa manet.

Ergo si aliqua magna extra-
ordinaria Summa indiget Respu-
blica, prestat levare ad Creditum,
si scias illa Summa, absque Detri-
mento adsemel in Civibus depro-
non possit, quia sic Civeo saltem,
plus non contribuent, quam dnt.

Secus

Secus si prodire magna Summa de-
figeretur, periculum est, ne plus
defumatus in Civibus, quam neces-
se esse.

3tio Mediate pt augeri prestatio,
÷ Contributio per modum incas-
sationis, v. gr. Si illa cum magno
expensis est conjuncta, vel Secus
damnosa sit. Incassatio pt fieri:-

a) Si Domino Secretei datur
Contributio inter Colonos repar-
tiendi facultas, cum exigendi obli-
gatione, sub propria sua fide Jus-
sione, verum hoc non sit rite, quia
potest Dnus etiam id quod ipse
debet, solvere, repartiri inter Colo-
nos, & ab illis exigere, imo fors
etiam plus, sicque illos gravare.
Proterea si Coloni sint proprietarii
Terrarum, quas colunt, est injustum,
quod Dnus pro illis caveat, si non
sint

Secus

sint, verum tantum precario pos-
sident, vel Arendatores sint tum
non in illis, verum in Dnis debet
desumi Contributio.

6.) Libera, & spontanea sui Aes-
timatio, ut quilibet Contribuens ipse
offerat, quantum velit, ac, vel pos-
sit contribuere, hic modus circa
talia Contributionis Objecta, quæ
absque periculosa, & odiosa Dome-
stica Inquisitione limitari non
possunt, adhiberi potest.

C) Si Contributio, & prestatio
realis in arendam detur
hic modus est pessimus, & revolu-
tio huic maxima est in parte
tribuenda est, quia

A.) Talis incæstatio plurimum
constat Reipublicæ, nam Arenda-
tores lucrum captant, & privata

Expe-

Experiea docuit, inane lucrum.
Præterea ingens turba requiritur
ad Inæstationem, ut nempe occultæ
inductiones, & Eductiones Mercium
impediantur, illius turbæ Lu-
crum, & Interessentis multum fa-
cit, & hoc Populus solvit.

6.) Tranquilla est Contribuentibus,
quia arbitrio, & libidini Arenda-
torio exponuntur; quia suos cogna-
tos, officiales Militeo liberant
a Contributione, & hoc in reliquis
Civibus desumitur cum totali op-
pressione.

C) Agriculturam, Industriam,
Commercium evertit Arendator, quia
non Bonum publicum, sed Priva-
tum captat. Potest etiam fieri,
quod Exactores sint revera Aren-
datores sub alio nomine, quidlu-
crum auferunt ex Regno, in specie

Arenda-

Arendatores Tricesimarum, ipsi illi
citam, & occultum Commercium
exercent Rect. Arendator quidem
non remittit cuiquam Contribu-
tionem, vel prestaam, quam ipsa
Respublica deberet remittere;
Ergo videtur melius in Arendam
dare, verum recte; dest malum, qui
nunquam remittat, & tñ in Con-
tractu eo minus promisit, quia
presupponit deperditas et idcirco
eo non obstante relaxationum,
a Republica sub Titulo deperdi-
tarum, quas tñ exigit.

Dicitur porro in favorem Ar-
rendatorum, quod illi sæpe juve-
rint Rempublicam, & mutuo de-
derint Reipublicæ. Hoc est ta
tum, ac si quis lucrando perderet
pecuniam, eo fine ut habeat, a qu
bera-

beraret mutuo pecuniam, ipse abillo
qui beratus est. Preterea recte
inde, quod possint mutuo dare,
fluit, quod valde multum bera-
ti sint, præterea si dent mutuo,
tunc iterum novos favores sibi
stipulantur. Ubi Arenda talis
viget, ibi necessario credi de
Ministros Regios esse per eos cor-
ruptos, aut Arendæ ee pactio-
nes, dicat Sonnenfelsz.

d.) Optimus incassandi mo-
dus est, si Respublica per suos
Ministros officiales, eosque pau-
cos incasset, & cuique quid
a quaque re debeat solvere,
dari ob oculos ponat, intrin-
seca Familiarum non investiget,
Quietantiam super solutis extradet.

IIdo) Nemo ab omne Contribu-
tionis eximendus, v. gr. Nobilis,
quia

quia defensio Regni multo commodius fieri pt, si Insurrectio redimatur, & talia Pacta, quæ cum una parte Populi in odium alterius Partis, & detrimentum inveniuntur, valde facile possunt oppugnari, & tolli.

2do Clerus, quia sunt Laici, si hoc negant illis incumbit proba, s: ut Sonnenfelsz dicit: s: Ergo probent se non esse Laici. Sacerdotes in V.o Scuto, non solvebant Contributiõ, quia Terras non habuerunt, illorum portio fuit Jehovah, Ergo etiam in illo Casu contribuere dnt, si nefors Privilegium exemtionis habeant, quia illud Privilegium fuit conditionatum, si npe Publico Bono, non faciunt adversum, aliũ vo Privati, si tale Privilegium habeant

quo ill

quo illa observatio, quod ante 100, vel 200 annos, & plures, quando relevati sunt a Contributiõe, fors non debuissent tantum solvere, quam modo, Ergo non fuit illa conditio Privilegiantis, ut immunes sint, quia tantum a tali onere voluit, & debuit Princeps eos relevare, quale tunc debuerant præstare: Ergo talia Privilegia sustinenda, in quantum vero Pecuniõ constitissent, inde reo dnt præstari.

IIIo Proportionate de quilibet taxari;

IVto Quod suas facultates, quæ sunt vel reales, prout sunt Bona mobilia, v. immobilia; v. Personales, prout est capacitas v. habilitas acquirendi, utcunque ita dt taxari, ut non minuatur facultas,

& ain

& animo acquirendi; sine excipiebet a Taxa ——

a) Do quod, quilibet consumit ÷ Intercentio, quia si neque Intercentionem quis habet, prosus fatigatio, ita non fuit necesse in Civitatem coalescere, quia hoc est Jus Connatum, illi Juri nemo potuit renunciare, imo eo fine subiecit se Civitati, ut Commodius vivat. imo si eam haberet Intercentionem Contributioni subjiceret, non esset consultum, quia sic ipsum Fundum & Capitale aggredierentur, nempe Terras atque venderent, & Instrumenta, ergo eo minus sufficerent solvendo.

b.) Fundus etiam acquirendi immunis esse debet, v.gr. area Colonos Pecora, Intercentio eorum item Famulorum Merces, Instrumenta Ferrâ ÷ Fundi, circa fabricantio, & alios opifices Pecunia, quæ concessa est ad Artem exercendam, Materiatia, Merces operariorum, Instrumenta &c. Proventus Coloni unius & Fabricantio sunt 250 flor. ÷ Intercentio requirit 100 fl. Reparationes, meliorabes, & aliæ acquirendi necessaria expensa 80 fl. Contributio 30 fl. quæ si solvant, manent pro vestitione 70 fl. Tantum Ergo jam sequenti anno minus percipiet, & semper ipsum fundum minuet, donec destructio fiet. Ergo tantum parcum Lucrum debet, pro Fundo Contributionis assumi, ubi nullum est, nihil si desumis, imo nec hoc totum, quia —

c) Aliquid Civibus manere debet, pro extraordinariis necessitatibus

sitatibus, item animum retinent acquirendi, & laborandi, secus cessabunt laborare. Quota pars Lucri possit exigi, hoc a circumstantiis pendet, an xte 3ia vel 4ta pars. Hoc tantum observandum, quod si 100a pars sufficiat ad expensas publicas tolerandas, non ht Respublica nonam partem exigendi jus. si vero tanta sint expensa publicæ, ut vix aliquid, v. prosus nihil maneat civibus ex Lucro, illud Regnum vi desolabitur, eo citius vero, si intercidio, v. Fundus acquirendi gravetur. Restaret hic Societatem Civilem, cujus Conservatio tantum expensas requirit, & in qua nulla alia reformatio prodesset, alicui majori Societati incorporare.

Dubia

2do/ Quoad suos Conives, obtingentia proportionata ee dat Proventibus Civium inter se, seu in ista proportione stare debet obtingea unius Civis, in qua proportione stant proventus ejus erga proventus alterius, v. gr. cujus proventus alterius sunt, sicut 100 ad 1, illius obtingea, quoad obtingentiam alterius, ut 100, ad 1. Hæc proportio est iniquissima, v. gr. in tali Regno, in quo 1a pars Proventuum Sobri debet, qui 50,000 habet annua, solvit 10,000, qui 100000, solvit 20,000, huic 30,000 illi 40000. Hinc prosiguta die 13 Flor, illi 10g. Hic si Laborare non acquicat, v. morbo occupiatur; esurire, Instrumenta vendere, & postea mendicare ht, alter opipare convivabitur; Ergo in justa proportione de contingea

gentia unius exea contingeam alterius sorte, in qua stat purum Lucrum alterius, v. gr. subtractis pro intertentione statui competente ex 50,000 florb 10. millibus, purum Lucrum erunt 40,000, subtractis ex 100 millibus titulo Intertentionis 90 manent 10,000.-. Ille solvit 9000 fl. hic unum, nempe 10am partem Lucri pecu.

CAPUT IIum. DE PRAESTATIONIBUS, SEU TRIBUTO.

Purum Lucrum, cujus ocm praestationem admensurandam diximus, resultat vel ex bonis, vel ex rebus, vel ex Industria. Tributum itaque est vel reale, vel industriale. Utrumque tunc recedit ad Tributum Consumtionis, v. gr. Contributionis Coloris, ille solvit, qui frumentum consumit, quia illa imputatur in pretium frumenti, tributum Opificis ille solvit, cui laborat pro Famulo Dnus.

1mo Reale Tributum inducit

A) Terris, quarum diversitas pendet:

a) Magnitudine, seu Extensive, quae per Effectivam dimensionem resciri debet.

b) A bonitate glebae, quae occasione dimensionis secundum qualitatem Terrarum, per rei ruralis peritos habita ratione, v. major, v. minor ad cultivandum requisitarum expensarum determinatur, & classificatur.

c) A pretio Productorum Locali, quod tria inter se combinando, & comparatione plurium annorum exuitur, medio Proventus determinatur, quot jugera, ex melioris, vel deterioris gleba, ubi jugero bonae glebae aequivaleant. Vineae, & alius usibus destinatae Terrae

adscu

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

ad frumentum reducuntur, v. gr. vnca, cujus medius Proventus 18 fl. facit, æquivalet 3 agri frumentarii jugeribus, quorum singulum 6 fl. importat. Simbo taliter proventu, determinatur quanti Proventus Terræ constituant integram medium, vel Status, &. sic porro: & Sectionem, & quanta Contributio integræ Sessioni imponeat, deficit, ut sic in ipso præstationis & dicationis objecto, — regulativo vian mensuræ, & norma præstationis continuetur, & quasi ligatur.

Systema Oeconomicum, seu Physiocraticum consistit in eo, ut omnes in toto Regno reliquæ Contributiones tollantur, & Contributio talis, Terræ imponatur. Hoc Projectum ante Revolutionem Gallicam, maximam partem Scriptorum Gallorum exercuit, imo parum aberat, quin in effectum deductum fuerit. Isti qui hoc Systema defendebant, vocant Oeconomistæ, eo quod hoc Systema rei rusticæ utilissimum esse putarint, & docuerint. In tali Regno, ubi Contributio in naturalibus præstari posset, illud Systema valde bonum esset, verum ubi præstationes sunt pecuniariæ, ibi absque periculo vix applicari posset, quia

1mo Agricolæ, & Dni Fundorum, seu Terræarum non sunt in isto Statu, ut pro reliquis omnibus civibus prænumerare possint Contributionem.

2do Etiamsi essent, tamen de quo expenderent, pro alio non semper possent tempore venditionis fructuum productorum habere, quia pretium

AKADEMIA KONYVTARA

tum fructi non ab ipsis pendet, verum a concursu emptorum majori, v. minori. Si ab illis penderet, illius utilissimum esset, ut quam minimum proveniret, quia tunc minores expensas faceret, & in carissimo pretio venderent. & cæt. Illud Systema præsupponit eam hoc, quod solæ terræ sint fons Naturalium divitiarum, quod non est verum, quia eam Industria est fons illarum, & eam illa taxanda. In Pagis, & Oppidis minoribus hæc Contributio unica, & sola esse debet, quia etiam pauci illi opifices, quibus degunt, artem suam nonnisi accessive tractant. Domus quoque, & Edificia, ut plurimum per ipsos habitantur.

D.) Domibus in majoribus Oppidis

dis, & Civitatibus habitis, si ipse illa eloquentur, & Lucrum ferant, pro ratione Lucri Tributum imponi debet, non itaque pro numero foco rum, fumariorum, fenestrarum, januarum &c.

Facultatibus alijs, e. gr. rebus immobilibus, verum hæc non possunt ee Objectum præstationis quia vel nihil important, vel nullam quantitatem certam, & nullam regulam accipere possunt, & quia v. passionis propriæ dexteritati, v. odiosis, & periculosis investigationibus domesticis occasionem dant. Item id efficiunt, ut Capitalia supprimantur, Circulatio impediatur, Credithum tollatur, Exterea si Capitalibus Contributio imponitur, finem suum non assequitur Respublica, quia Capitalista tantum

tum non solvunt, quia Interusurium illegale exigent, & sic se indemnisabunt, & denique maxima pars Capitalium, v. apud Manufactuarios, & fabricantes, illi gravabunt, quia illi debebunt solvere Capitalistis illud excessivum Interusurium, sic accrescit pretium Mercium. Accidit hoc, quod si Capitalistæ deberent solvere, bis taxatur idem Objectum, quia jam in Manufacturis Proventus Capitalium est semel taxatus ~~cum~~ manufactuarum Proventus.

3tio Industriale, seu Personale Tributum, vel sit: —

1mo Ipsa Persona dicat, vel taxatur, verum Persona absque relatione ad Bona, vel dignitatem, non pt taxari, quia absq illa rela-

relatione, nulla regulatio, nulla proportio evenire potest, nisi quis dicissimum pnm, pari cum pauperrimo censui subjiciat. Si vero Persona cum bonis consideratur, sic redeunt difficultates, quæ circa census a facultatibus, & rebus mobilibus sunt. Neque dignitas pt dicari, quia nulla æqualis mensura pt inveniri circa illas, quia major dignitas non semper majores pnt Proventus. Denique meras tantum Personas numerare & taxare, si præcipue Uxor, ac Proles non æstimantur; auget enim vitæ Conjugalis, & ab ea deterret. Census Capitis Famulorum semper recidet ad illum, qui Famulum servat, quia Mercedem auget. Et dasis laborans per id gravatur; Ergo hæc Contributio non pt locum habere.

2do Actus Objectum, quam quisq exercet

exercet, taxatur secundum Lucrum, quod inde habet. Verum hoc speciei Censui est illa, in qua vel maxime arbitrarie de procedi, quia inter duas arctes maxime difficile est invenire Proportionem, v. gr. qualiter se habeat Mercator, qui plures Millione manipulat erga illum Lanistorem, & Institutorem, qui vendit Lanias, & Vestes detritas, aut Caltros manubrio ligneis instructos, imo inter hos etiam illos, qui idem vitæ genus exercent. Ingens scepe est Diversitas, quæ limitari non pt, Ergo est Tributum inconveniens, ergo neque Census Capitis, neque Census Actus, vel negotiationis est convenions Census.

Mediate dicatur Industria.

§ 9 Per accisam universalem, secun-

dum

dum quod quidquid inter hæc manipulatur, de manu ad manum datur, emitur, venditur, Contributioni, & præstationi subjicitur. Hujus accisæ illud est fundamentum, quilibet emit, & vendit pro ratione facultatum suarum, quilibet licceratur, pro ratione emptionis, & venditionis dicari debet. Hoc verum est, sub illo præsupposito, si in Republica commercium sit acquirendi modus, vel solus, vel unicus, vel vt maximus, & Commercium illud maximam partem Consumtionis non intercipiatur. v. gr. in Hollandia, & adsumatur, in tali Provincia adhiberi debet illa accisa, sed alibi non, quia Capitalistas, & Salarisatos non subjicit Contributioni pro rata Lucri, verum etiam

in tali

in tali Regno ubi Commercium magis Consumtioni externæ innitit, incertos facit Proventus ejusdem Sales Accisæ, quia Respublica Taxam Emptionis, secundum Principia Commercii jam augere, jam minuere debet, hoc etiam Emtionem, & venditionem minuere pt. Præterea multas Expensas Incas. sationis exposcit, ut, fidelitati Officialium est exposita: denique Mercator prægumeret, & debet solvere Contributionem pro omnibus, quod non semper pt tempore Venditionis rehatere, eamsi in fructu esset tempore Emtionis Taxam adsemel deponendi, ergo hæc Accisa neq sola, neque cum reliquis Tributi Speciebus pt in Regno consistere, quod si cum alio sit multiplex

plex, Contributionis Objectum itexum multiplicabit Expensas Incasationis, per id Contributio augetur.

2do Per Accisam particularem quæ rebus magis necessariis & præcipue Victualibus imponitur, ideoque est Genus Consumtionis, neq pt adhiberi in Magis, eatenus in Civitatibus, in quibus per id re Operationem quidem Classis gravatur, quia Merces operarum secundum pretium Victualium crescit, vel decrescit, præterea cum in Civitatibus nihil procreatur, tempore Inductionis Victualium pt desumi aliqua Taxa absque magnis Expensis, & ambagibus, secundum Tariffam, v. Tabellam, quid quantum, a qua re debeat præstari exhibet. Taxæ illæ, ita debent designari, ut relatio illarum, quoad

Com

Commercium rationale prd oculis habeat, ne pe per accessens pretium victualium, merces operæ consequens pretium Mercium augeatur, distractioque illarum, & sic industria, atque occupatio inde Commercium, & consequenter Impopulatio minuatur. Deinde relatio, & proportio inter ipsa Objecta, i victualia ℔ servari, i res necessarid, quam minima minus necessarid, aut processu ad jucunditatem comparabil autem majori, ac majori Taxâ subjiciendâ, hinc neque res ℔ Necessitatis sunt in gradu Classis laboriosæ, aut servientis eximendæ, quia hoc non in illius Classis favorem, verum in illorum favorem esset, qui opera, & servitia illius Classis indigent, i in favorem Divitum, quia tunc illi minus

solverent pro operis, & servitiis, si vero rebus ℔ Necessitatis Taxas imponatur, pariter non laboriosæ, verum Divites gravantur. Neque eo de maxima parte accisa Mercibus luxui imponi, quia usus minuetur, & proventus Reipublicæ non erunt certi. Ne vero accisa subjiciendæ: non dnt in Taxa ordine Serie recti, sed tantum ad Classes ℔ reduci, ita ut singula Classis similem Taxam, & pariter una lege debeat, & pariter illi, qui v.gr. rebus ℔ Classis indigent, tantam Taxam solvent pro illis, quam illi, qui rebus ℔ Classis indigent: imo præterea in pretio operarum, & Mercede Servientium, etiam rerum Taxam ℔ Necessitatis, si non solùm alterâ cum ℔ Classe in Proportione, scilicet 3 ad 4 Divisam portent.

In confe-

In Confectione Tarifæ non pretium Victualium, verum Species, mensuræ, Vel de profundamento poni, v. gr. ab vrna Vini tantum, ab vno Bove tantum, a Metreta Tritici tantum Vel, quia secus accibitio ac libidini incassatum exponerent res per illos Æstimandæ. Hæc Species Contributionis est optima, 1mo Pro Republica, quia est certa, nam necessitatio certa præceptio fit absque interruptione, uti Consumtio est quidem absque ulla coactione, non enervat Vires, in quo plus importat eo major est felicitas, & commoditas Civium, atque affluetia. 2do Pro Privato, quia præstatio fit pro ratione præstationis, & semper opportuno tempore, cum ope Contribuere pt, idque insensibiliter, & in

minu

minutissimo particulo. Ista, quæ Œconomistæ contra accisam objicient, vel hoc probant, quod multo melius esset, si omni Contributione careret Respublica, v. vo fieret eam Censum Terrarum, quem illi veniam dè volunt, Contributionem meris Terris imposita; quod sumtus incassationis valde augeat accisæ hæc Specialis, non est verum, quia in Portis Civitatum absque magnis sumtibus defumitur; at si eam verum esset, insensibilis præstatio compensat magnitudinis Incommodum, quod vero Avarus Dives, qui parcus consumit, subtrahat se accisæ, is vo qui multas Proles alt, præ cæteris gravatur, est etiam contra Œconomistas, quia Contributio mere Terris imposita

redit

redit ad Tributum Consentionis, jam Avarus parum consumens, parum remunerabit Agricolas, qui solus pro omnibus solvit Contributionem. Patersfamilias vero numerosam alens Familiam, plus remunerabit, quam alter Familia caccus. Ita est Socio Datum Familias, auget denique pretium mercium, quia auget Mercedem operarum, sicut omnis Contributio, neque in Systemate Oeconomistarum operacii absq; pare virere possunt. Jam do sive Terra, cujus parum Productum 10 Metretas facit, 30 grossorum Contributis imponatur, sive Metreta Frumenti 3 grossi Titulo Accisa, semper Consumens solvit. Extraordinaria Tributa semper Divitibus

Divitibus dnt imponi, ut vel a facultatibus suis vel Titulo Accisa a rebus 3ti & 4ti classis, & a rebus ad luxum servientibus, exempl. v. gr. Equis, Auribus, & numerosis Familiis solvant.

CAPUT IIIum. DE PECUNIA, EJUS CIRCULATIONE, ET CREDITO PRIVATORUM.

Est de Metalli sinceritate, & pondere, inter contrahentes constare, itaque. Pecunia dici possit, debuit Legislator impresso signo anteponere Cautionem. Valor itaque Pecuniæ internus consistit in qualitate & volumine Metalli, estque apud omnes Nationes idem, figura, & Nomenclatio sunt varia, & faciunt valorem externum, quod valor externus sæpe ab interno, quem præfert, differat

rat, & hune valde superet, id vel in studio, quibus solvere nonnunquam debemus, damnificandi, vel imperitia, aut fraude eorum, qui Monetæ cudendæ præfecti sit, vel vō ibi sit fundamentum, quod in casu necessitatis tali imaginario remedio, se juvare velit Imperans. Verum illi ipsi Extranei, si quas res a nobis emant, illa ipsa vili moneta nobis solvent, quam ad imaginem nostræ ex simili excudent materia, sicque eam lucrum, quod Monetarii nostri in levi tali Moneta cudenda captant, sibi attribuent: si vō pecunias a nobis petendas habuerint v. alias Monetæ species exigent, vel vitiosam Monetam secundum intecnum tantum va-

tantum valorem, acceptabunt. Imo licet nullum habeamus cum aliis Nationibus nexum, tū ne quidem in magna necessitate cēt consultum valorem Extremum, supra internum notabiliter attollere, hoc ēm cēt v. in gratiam Privatorum Paupercum, & Debitorum, v. in gratiam Fisci, qui tenuis Privatis, atque si vel imaginario modo augeatur pecunia, procerto ea proportione augebitur rerum aliarum pretium, forer vō Monetam, in Domos Monetarias colligi jubere, eamque leviori nova Moneta redimere, impedit Circulacon, & minuit Creditum, facilitas falsarum Monetarum cusion, minus restituetur Creditoribus, quam illi dederant. Est itaque formale

Robo

Robotum, seu Detracta, seu Species Fallimenti ſ: Dardo ratto ſ Reo
2o monetaria eâm tunc vitio laborat, ſi proportio, & relatio inter
aurum, & argentum non ſit illa
apud nos, quæ eſt apud alias
nationes, cum quibus Commercium habemus, quia quod illi nobis
ſolvant, ſolvunt tali Metallo, quod
apud nos plus valet, quam apud
illos. Si quid vo in nobis prætendendum habebunt, exigent in
tali Metallo, quod apud nos minus
eſt, quam apud ipſos, rebarca va-
rios modos, nec per liqueſactiones, permutatorio conabunt extra-
nei talem Monetam ex Metal-
lo apud nos parum æſtimato cu-
ſam in ſuam poteſtatem redige-
re, & ex Regno efferre, ut: Holan-

di

di Anglos fere omni argentea Mo-
neta exuebant ab anno 1721.
2o Idem fiet, ſi ſive aurea, ſive argen-
tea Moneta valorem crudi Metal-
li proſſus non ſuperet, debet ergo
per cuſum Monetæ aliquis va-
lor externus pro crudo Metallo
conciliari, verum non exceſſivus,
in iſta eâm re debemus nos vici-
nis accommodare. Si permuta-
tariarum, & minoris ſortis Mo-
netarum illa eſt deſtinatio, ut ad
majores ſolutiones proſſus non
adhibeantur; niſi in quantum ali-
quot tantum exteri ad ſupplementum
majorum Monetarum deſiderant,
ut item inter Regnicolas valeant,
ita poſſunt valorem externum in-
terno majorem habere, etiam no-
tabiliter, & per dfacilitas vendem-

di

di, & conatus pauperiorum oranu-
4° facturantium juvabitur. Si vō
etiam cum Extraneis in Com-
mercio adhibebuntur tales Mone-
tæ, v. Morum minoccu Monetæ
in nostro Regno: acceptabuntur;
ita vicini nostri nos aureis, &
argenteis monetis per contina-
as permutationes emungent. Si
5° vō in majori copia profundent
in Publicum tales permutatoriæ
Monetæ, quam justa proportio
erga circulaōm reliquarum Mo-
netarum requiritur, ita suum va-
lorem perdunt, aureorum vō valo-
rem augebunt, quibus si quis pro-
pter quamcunq causam opus habu-
erunt, plus ex minori Monetali-
bis dabit, modo illos adquirere
possit

possit. Extraneæ Monetæ dnt in
Officio Monetario probari, valor
illarum determinus, & ad pedem
nostræ Monetæ desig. Deel.
Wq edicto publicari, sic cursus illarum
in majoribus Emporiis magna cum
utilitate admitti poterit, ne vo
falsæ, & adulteratæ Monetæ in
cursum veniant, dnt aurentium
Monetarum Species in Officio Mo-
netario crebrioribus probationibus
exploran. Fundis Pecuniæ esse,
ut circulet, & idcirco pro cho-
icibus, & Merces pro Pecunia per-
mutentur, quod quo celerius, &
crebrius fit, eo magis augetur in-
justitia: requiritur ergo: —
1° Ut Pecunia in Regno pra-
sens adsit. Non erit vero praesens
2° Si extra Regnum emittatur, vel
Cives emigrent cum pecuniis, pe-
cuniam extra Regnum mittere
non p

non est necesse prohibere, quia non mitteretur, si bilanx Commercii nobis faveret, si vò non favet est impetum prohibere, quam solvere debemus Extraneis. Emigrandi non facultatem debemus auferre Civibus nostris, vecum Voluntatem, & causam.

3) Ne magni Dñi, aut Extranei Bonorum Possessores efferant suos Proventus, hoc prohibeci pt, & 1mo) In Extraneas Bancas deponere, Pecuniam, v. Thesaurum publicum accervare, vel auccorum, argenteorum vasorum usum, Duxationes Edificiorum liquefactione Metallorum, vel Monetarum tantum tunc dt admittere, & facere Respublica, cum superflua Pecuniæ Circulantis copia æquilibrium inter Massam pecuniæ & Merces sufferet, easque ad Excessivum pretium attollit.

2do) Si Pecunia, quam citissime circulet, obstat Circulationi præter absque Pecuniæ eam id:

1mo) Si suos libentius Capitales Summas conficiunt, quam ut ad agriculturam, vel Mercaturam pecunias suas convertant. Hoc fiet si Mercatura, & Agricultura contemtui habeant, vel parum sint utiles, aut Interesse circum excessivum sit.

2do) Si in cassam Publicam, v. ex illa solvendi termini longis Intervallis fient, ergo dnt angariatim fieri.

3to) Si Localis Divisio Circulantis Pecuniæ sit inæqualis, hoc fiet si Impopulo, Manufactura Consumtio, inæqualiter sint divisæ per

per Provincias. Duo major pars Pecunid quocunque demum facto, ex Circulatoe emaneat, eo magis augebitur pretium pecuniæ in Circulatoe manentis, & Interusurium, ut sic reficiatur Proportio inter Pecuniam Circulantem & Merces, quæ summam ipsas repræsentantem, & ex Circulatoe emanentem æquiparant. Interusurium ab una parte auget valorem Mercium, ab alia parte minuet numerum Commentium, quia minuit studium acquirendi. Capitalistarum lucrum tunc incipit ea optima, vendantur Fundi immobiles, & pretium eo magis perdunt, coacta vero, & per Legislatorem ordinata Interusuriorum reductio, diminutio omni effectu carebit, neque alia rem-

remedium malo poni poterit, quam causam illius sufferendo, & impeditam circulatoem aperiendo, quo fiet ut defectus circulantis pecuniæ suppleatur, consultius vero est supplere charactere publico, pecuniæ vicem subeuntibus sufficienti hypotheca gaudentibus, quam mutuatis, ex exterris regionibus pecuniis, quia exteræ Nationes alioquin absq hypotheca Pecunias non darent, præterea Interusurium exigerent. Creditum supplet vices absentis pecuniæ, quæ interea alibi utiliter pt Locari, estq vel reale, ubi Bona Debitoris hypothecam præstant, vel Personale, quod fide sibetur in dextericitate, & bona fide. Utrumq quidem, sed maxi

maxime reale requicit ad securi
tatem Bonorum, & securitatem
Credit publici, & securitatem Pri
vati. Hinc si Respublica tenea
Privatio, non di Intercursum
denegare, v. id minuere, quia
sic Creditum suorum Creditor
minuet apud alios, si Priva
tus teneatur Privato di Justi
tia promptissime administrari, pr
cipue Extraneis. Bancrouptores,
qui Foro fraudulenter cedunt,
& se facultatibus lapsos simu
lant, gravibus pœnis coërcere
& Respublica, salubribus Leg
fallimentio occurret, negotia
Campsocialia, tuxeli, sel valto
accurate ordinare, nam obliga
tionales, seu Schedæ Commer
ciales, & Literæ Cambiales, Credi
tum

tum sustentant, Commercium fa
cilitant, Creditores ulterioribus nego
tiationibus eam absq parato
ære pacem reddunt. In Despo
tico Imperio Civeo nullum pos
sunt hæc Creditum, Bona quoque
facile exui possunt.

CAPUT VIum. DE CREDITO PUBLICO.

Porta e Clavi Contributione Bellica ad Jurisdictionem pertinente.

~~Creditum publicum est Possessio~~

Contributio Bellica facit hodie 6 milliones. Hæc
summa secundum portas dividit inter Cottas, totum
Regnum dividi imaginario modo in 6270 portas seu
Actiones. 6 Millliones si dividant per 6270 reddent in
quotiente 805, supervacuent 950 pro Cis contendis
& per 6270 dividendis. Porta ergo hodie facit 805
Si ergo velis scire, quantum debat alicui Cottæ ex
Cottas ad eam Bellicam ei debes scire ex 6270
portis imaginariis quantum sit Cotti illi Dictæ ad
tribuendi vg. Cottæ Campsocialis portæ 125 debent contribuere
per 805 prodit Contributio bellica Cottæ Campsocialis
100940 præscindendo Cis. et Ultr. Dibrum ait 1802
Porta jacebat 686 & 50 Xr, quia pro illo tunc

MAGYAR KIRÁLYI EGYETEMI KÖNYVTÁR

tempore contribuo si par 6210 dividendus, cum prouba
si contribuo 10 millionis faceret, dicit porta bis
505 octingentos quinq constituerent ÷ 1810.

Dicae clavis contribuonis jurisdictiani in Lorrichia
ad loca in gremio hic existentia & ad clonos &c,
pertinentia. Complexus Portarum significat.

Summam beneficiorum totius regni aequalem 6210.

Dicae complexus significat, summam beneficiorum
ibi sitas aut aliquis cottus gaudet. Portam ad
portae complexus significat contributionem toti
regno in hac recensu prout Dicae complexus significat
contributionem cottui inhaerendum Dicae cuique cottui
vel civitati summam aequalis valoris portae & con-
tributionis cottui & civitatibi in hac recensu.

Cottus quicunque & civitas arbitrandi attributi cot-
tuae civitati adeoq jam contributio illi inhaerenda sit cotti
alibi civitas &c. porta sicut alibi & alibi jus Pad
Quaeritur facit unam portam.

Contingit cottorum sub conscriptionem cadentium
singulo annis ingressus, quod dicas faciant cottus
ipsorum & fagus & quantum quisq locus in contri-
bonem Dicae suae solvere teneat ut bona
causa quod cottus Campiensis habeat 7000 dica
tum contributionis ejusdem cottus 102,880 faciens
Dicat per 7000 podit in quotiuta 14 & 7 ad
ingressus 7 faciet unam Dicam, sit ergo 7000
dicas habet summa 102,880 f. portas dat solvi

Oppidum Debrecinense habet 45 portas 45
Dicas in 805 dat 36,225 illa contributio bellica
civitati Debrecinensis.

Oppidum Debrecinense facit 45. Portas
Hinc 45. ductum in 805. fl. f. quae summa
inhaerens uni Portae f. facit 36,225. flnos
Sanda contingua Bellica civitati huius.

Concursum. Templum frontale magnae

A Parcepleni Dudolenal van

AKAD KÖNYV TÁR

2

1

1

MTA KÖNYVTÁRA
KÉZIRATTÁR

JOGTUD. ÁLT. 8° 6.

KÖVY, ALEXANDER
JUS CRIMINALE
SCIENTIA POLITICA
KÉZIRAT, 1805-1841. 89 f.

FINIS

VEGE